

REXTER

ČASOPIS PRO VÝZKUM
radikalismu, extremismu a terorismu

ročník 5, číslo 1

Slovenská pospolitost' včera a dnes

Autor: Dušan Mikušovič

Email:

The article describes one of the most radical right-wing organizations in Slovakia. Slovak Togetherness (Slovenská pospolitost') was founded in 1995 as an organized interest group that later produced spin off political party and wanted to stand for election. The new party, called Slovak Togetherness - National Party (Slovenská pospolitost' - Národná strana), became dangerous because of its negative attitude towards liberal democracy and it was disbanded by Supreme Court in 2006. Slovak Togetherness still exists, but the order of the court was a beginning of one of the biggest crises in its history.

Slovenská krajne pravicová scéna pripomína od vzniku samostatnej republiky v roku 1993 skôr ako jeden ako-tak homogénny celok, priestor pre existenciu rôznych krídiel a prúdov, ktoré vzájomne rozdeľuje nielen inštitucionálny základ a vlastná organizácia, ale i základné programové otázky a ideologická výbava. Na pravej hranici ústavnej konformity (a za ňou) pôsobí celý rad skupín, od pobočiek transnacionálnych neonacistických sietí typu Blood and Honour, umiernených i otvorene extrémistických politických strán, až po sled nacionalistických občianskych združení a neregistrovaných formácií, ktoré vznikli z iniciatívy domácich aktérov. Už od samého začiatku deväťdesiatych rokov sa pritom v prostredí subkultúry Skinheads a neorganizovaných skupiniek radikálnych nacionalistov začalo formovať krídlo, ktoré sa v nasledujúcom období pokúsi na seba strhnúť úlohu lídra na slovenskej krajnej pravici - a aspoň na istý čas sa mu to i skutočne podarí.

Slovenská pospolitost' (SP) je v súčasnosti najznámejšou organizáciou spomedzi slovenských ultrapravicových skupín. Najmä vďaka svojmu vystupovaniu, nutne povedať, že mediálne veľmi vďačnému, sa stala synonymom pre slovenský pravicový extrémizmus ako taký. Svoje významné postavenie v tomto priestore si čiastočne vydobyla organizovaním fakľových sprievodov a spomienkových slávností v slovenských mestách, na ktorých jej členovia pochodovali oblečení v tmavomodrých uniformách, v neskoršej fáze ale i snahou o vstup do volebnej súťaže a prepracovanosťou svojho programu. Stále sa opakujúce personálne spory medzi lídrami slovenskej krajnej pravice, reštrikcie štátnych orgánov a fiasko vo voľbách v roku 2006 ju síce uvrhli do krízy, z ktorej sa jej doteraz nepodarilo vymaniť, Slovenská pospolitost' ale i tak patrí v súčasnosti medzi

najaktívnejšie formácie, ktoré svojim vyhraneným postojom proti inštitúciám ústavnému štátu a otvoreným odmietaním režimu liberálnej demokracie možno zaradiť medzi **pravícovo extrémistické**.

1. História a vývoj

Korene Slovenskej pospolitosti možno hľadať v snahách o registráciu Slovenského národného frontu (SNF), ktorý v prvej polovici 90. rokov pôsobil v Trnave (Milo 2004: 24). Ján Kopúnek, donedávna 1. Pobočník Vodcu SP, ktorý v SNF pôsobil, spomína, že už v roku 1993 sa pokúsili jeho členovia dokonca o zavedenie uniforiem, teda jednej z mediálne najznámejších charakteristík súčasnej SP (Hlas NS 7/2005: 6). Ministerstvo vnútra však zaregistrovať Slovenský národný front odmietlo a skupina sa rozpadla na dve krídla: prvé, snažiac sa o založenie politickej strany, sa formovalo v novovzniknutej Ľudovej strane, ktorá neskôr v roku 2002 kandidovala v parlamentných voľbách, druhé krídlo iniciovalo založenie novej organizácie s celoslovenským pôsobením. Ministerstvo vnútra tentoraz registráciu umožnilo a Slovenská pospolitosť tak od 9. mája 1995 pôsobí ako občianske združenie so sídlom v Banskej Bystrici. Samotná história organizácie by sa dala rozdeliť na dve rozdielne obdobia:

1.fáza nízkeho zapojenia verejnosti – „**tichá**“ (2. pol. 90. rokov, približne do roku 2003)

2.fáza aktívnej spoločenskej organizácie – „**zvučná**“ (od roku 2003, vyvrcholila policajnými zásahmi proti manifestáciám SP v štyroch slovenských mestách na jeseň roku 2005, rozpustením Slovenskej pospolitosti – Národnej strany a fiaskom v parlamentných voľbách v roku 2006)

1.1 Tichá fáza. Anonymní lídri a neznáma Pospolitosť

Po svojom prvom zjazde, v auguste 1996 v kaštieli v Dolnej Krupej, sa Slovenská pospolitosť prehlásila za združenie Slovákov, ktorým ide o uchovanie slovanských tradícií a historických, morálnych a kultúrnych hodnôt slovenského národa. To sa malo podariť predovšetkým rastom fyzickej a duševnej pripravenosti jej členov a prehľbovaním vedomostí o poslaní Slovanov v stredoeurópskom priestore. Do reality sa toto patetické vyhlásenie premietlo nekritickým velebením vybraných historických osobností, odporom voči vstupu do EÚ, či demonštráciami proti zásahu NATO v Juhoslávii v roku 1999.

Už v tomto období sa u Slovenskej pospolitosti prejavilo dedičstvo Slovenského národného frontu – paranoidné predstavy o Z.O.G. a antisemitizmus, typické charakteristiky SP v druhej, „zvučnej“ fáze histórie združenia. Najvýznamnejšie politické vystúpenie Pospolitosti v tomto období, odpor voči zásahu NATO v Juhoslávii, u nej treba špecificky chápať nielen ako obranu „slovanského národa“ –

ale predovšetkým i ako odpor voči USA a medzinárodným organizáciám, podľa Pospolitosti ovládanými Židmi, ktorí „svoje podlé plány zakrývajú demokraciou, humanitou a solidaritou, no v skutočnosti im ide o to, aby čo najviac zarobili a zbohatli, aj keby mali ísť cez mŕtvolu, čo sa v súčasnosti aj deje, napr. slovanská Juhoslávia“ (Prúty 15/2005: 14). Lídri SP nechali vytlačiť niekoľko letákov, ktoré mali v súvislosti s útokom na Juhosláviu asociovať medzinárodné sprisahanie – prirovnávali útok k Mnichovskému diktátu z roku 1938, či obsahovali texty ako „Bomby USA vyhladzujú Slovanov z Európy – Srbi sú dnes prví, kto bude ďalší?“. Podobne, ich kampaň odmietajúca vstup do Európskej únie bola zasa vyjadrená modrými nálepkami s Dávidovými hviezdami okolo nápisu „EÚ“ a textom „Nenechajme si obrezať Slovensko“. Slovenská pospolitosť sa tak v tejto fáze prejavila predovšetkým odmietaním vstupu do NATO a EÚ a požadovala vystúpenie zo všetkých medzinárodných organizácií.

V marci 1999, v spojitosti s konfliktom v Kosove a bombardovaním Juhoslávie, adresovala Slovenská pospolitosť list juhoslovanskému veľvyslancovi v Bratislave, v ktorom tieto svoje názory pomenúva otvorene: „Prosíme Vás, nedajte sa odradiť, pretože práve u Vás si západný „demokratický svet“ chce overiť, či touto cestou je možné poraziť Slovanov, použijúc agresívne, neprispôsobivé národnostné menšiny. Boj o Kosovo je aj bojom o južné Slovensko! Zároveň vyjadrujeme ostrý protest proti rozhodnutiu vlády SR umožniť využívanie vzdušného priestoru SR pre teroristické činy všetkých zúčastnených agresorov v tomto umelo vyvolanom konflikte. Vláda týmto činom podporuje porušovanie medzinárodných konvencií, čím stráca legitimitu viesť našu krajinu. Preto vyzývame všetkých Slovákov nielen k protestom proti agresii v Juhoslávii, ale aj k protestom za odstúpenie súčasnej vlády SR, ako podporovateľke sionistických snáh, ktorých cieľom je likvidácia slovanského spoločenstva.“ (Slovenská pospolitosť 1999a)

Od začiatku pôsobenia organizácie nosili členovia Slovenskej pospolitosti uniformy, ktoré sú doteraz jednou z jej najdiskutovanejších charakteristík. Farba košeľa bola v prvých rokoch čierna, od roku 1999 je tmavomodrá, čím má podľa predstaviteľov Slovenskej pospolitosti nadväzovať na tradíciu slovenských dobrovoľníkov, ktorí bojovali v revolúcii v rokoch 1848 a 1849, strih košeľa má zase vychádzať zo strihu uniforiem česko-slovenských légii z obdobia 1. svetovej vojny (Hlas NS 7/2005: 6). Už od obdobia „tichej“ fázy existencie združenia týmto argumentujú jeho lídri vždy, keď sú uniformy SP prirovnávané k uniformám oddielov Hlinkovej gardy pôsobiacich počas vojnového Slovenského štátu.

Celkovo bolo obdobie približne prvých siedmich rokov existencie organizácie veľmi tichým, SP nebola vo verejnosti známa (a ani sa o významnejší prienik medzi verejnosťou nesnažila), identita jej lídrov bola anonymná. Slovenská pospolitosť sa zameriavala skôr na svojich členov, organizovala pre nich športovo-branné hry či spomienkové slávnosti. Zmeny nastali po roku 2003 – kedy predstavitelia Pospolitosti začali podnikať kroky pre vstup do otvorenej politickej súťaže.

1.2 Fale a uniformy. Zvučná fáza histórie SP až do volebného fiaska

Zintenzívnenie činnosti Slovenskej pospolitosti, ku ktorému došlo približne po roku 2002, možno chápať skutočne ako prípravu na založenie vlastnej politickej strany (k čomu i reálne došlo) a záujem o to, zúčastniť sa na voľbách. Lídri Slovenskej pospolitosti v tomto období reflektovali neútešnú pozíciu nacionalistického prúdu slovenskej politiky po tom, čo sa ani jednému z krídiel rozštiepenej Slovenskej národnej strany nepodarilo dostať do parlamentu, a v tejto situácii sa pri rozhodovaní o ďalšom postupe rozhodli pretrhať väzby s podzemnými krajne pravicovými subkultúrami, z ktorých združenie vzniklo, a vstúpiť do politiky. Tento zámer nevyhnutne predpokladal zlepšenie fungovania vnútorných štruktúr, zmenu stanov (nové stanovy boli schválené 8. septembra 2002 na sneme v Trnave) a celkové lepšie inštitucionálne ukotvenie organizácie. Pospolitosť sa tak pokúsila ako jedna z mála slovenských krajne pravicových združení dosiahnuť najvyššiu formu organizácie extrémistickej skupiny – politickú stranu – a už len tým prebrať vedúcu rolu slovenskej ultrapravicovej scény.

Prelomovým čo do aktivity organizácie sa stal predovšetkým rok 2003. Ten pre Slovenskú pospolitosť začal oslavami vzniku vojnového Slovenského štátu v Bratislave a najmä v Trnave. Tie organizovala spolu s Maticou slovenskou a trnavskou organizáciou Slovenskej národnej strany. Jej členovia na oslavách pochodovali v tmavomodrých košeliach, so štátnymi vlajkami a vlajkami Pospolitosti vedľa zástav SNS a Matice. Krátko na to, 21. júna 2003 sa Slovenská pospolitosť pridala k Národnému obrodeniu Poľska, českému Národnému zjednoteniu a rumunskej Novej pravici a spoločným vyhlásením v poľskom Zegietovom Zdroji sa pripojila k Európskemu národnému frontu. Tento krok mal byť podľa nich reakciou na fakt, že sa „národy a národné štáty nachádzajú pod obrovským tlakom síl Nového svetového poriadku, ktoré sa usilujú o zničenie kresťanskej civilizácie“ (Slovenská pospolitosť 2003a).

Prvá väčšia mediálna pozornosť na domácej scéne prišla pri príležitosti odhalenia súsošia sv. Cyrila a Metoda v Komárne v júli 2003, na oslavách výročia 1140 rokov ich príchodu do strednej Európy. Manifestácie asi tisícky ľudí pri miestnom matičnom dome sa zúčastnili i uniformovaní príslušníci Pospolitosti, ktorí vzbudili pozornosť novinárov. Médiá zachvátila diskusia o podobnosti uniformy SP s uniformou Hlinkovej Gardy a organizáciu označili za extrémistickú. Vedenie organizácie sa proti médiám ostro ohradilo, využijúc pri tom argumentáciu typickú i pre ďalšie roky – hru na detaily. Snaha združenia nedostať sa do konfliktu so zákonom, opatrnosť motivovaná zachovaním aspoň (z hľadiska liberálnej demokracie) zdania akceptovateľného smerovania organizácie, sa prejavovala práve v detailoch, vďaka ktorým mohli prominenti Pospolitosti akékoľvek obvinenia zmietať zo stola. Upozorňovali, že zatiaľ čo uniformy Hlinkovej Gardy boli čierne, uniformy príslušníkov Slovenskej pospolitosti sú tmavomodré. Odmietli obvinenia z antisemitizmu, keď označili svoj program namierený nie proti Židom, ale proti sionizmu, netoleranciu voči národnostným menšinám skrývali za obranu voči maďarskej iredente. Vyhlásenia, program, letáky a periodiká začali prispôbovať svojmu cieľu: pod maskou ústavnej konformity vstúpiť do arény legálnej politickej súťaže. Približne v

tomto období zároveň vystúpili z anonymity i lídri Slovenskej pospolitosti – ako Vodca organizácie sa prezentoval učiteľ na strednej škole Marián Kotleba, ako jeho Pobočník Ján Kopúnek. Sám Kopúnek je však s Pospolitosťou spojený od jej vzniku, pôsobil dokonca v Slovenskom národnom fronte a až do snemu v roku 2007 bol považovaný za šedú eminenciu organizácie, teda človeka, ktorý drží SP vo svojich rukách v skutočnosti. K najvýznamnejším postavám Slovenskej pospolitosti možno už v tomto období priradiť i člena Hlavného vedenia organizácie, Ivana Sýkoru, a predsedu bratislavskej miestnej organizácie, Michala Laššáka.

Slovenská pospolitosť pokračovala v zintenzívňovaní činnosti i v roku 2004. Najvýznamnejšími vystúpeniami v prvej polovici roka bola účasť asi štyridiatky uniformovaných členov organizácie na spomienke na vojnový Slovenský štát pri Tisovom hrobe 14. marca 2004, medzinárodný tábor v Ludrovej pri Ružomberku, či neúspešný pokus Vodcu SP, Mariána Kotlebu, zaradiť sa do radu oficiálne pozvaných hostí, ktorí pokladali vence k mohyle Milana Rastislava Štefánika 2. mája 2004. Kotlebovmu vmiešaniam sa medzi pozvaných účastníkov zabránili príslušníci Vojenskej polície ozbrojení ľahkými samopalmi, na čo lídri Pospolitosti, Marián Kotleba a jeho Pobočník Ján Kopúnek, reagovali protestom pred Európskym parlamentom v Štrasburgu, kde držali leták s textom „Za mečiarizmu bola sloboda, za dzurindizmu v Európskej únii je totalita samopalov“ (Slovenská pospolitosť 2004a).

Kurióznym výstupom z Kotlebovej a Kopúnkovej cesty do Štrasburgu je text zverejnený na webovej stránke organizácie, v ktorom opisujú nielen svoje zážitky z byrokracie európskych inštitúcií, ale i to, čo mali pozorovať v krajinách, ktorými prechádzali a ktoré sú členmi EÚ dlhšiu dobu. Okrem revizionistických narážok („situácia sa trochu skomplikovala, keď sme omylom odbočili z diaľnice v Norimbergu, ale aspoň sme si pozreli mesto, v ktorom prebehol jeden z najväčších podvodov minulého storočia“), článok obsahuje i opis Nemecka, ktoré začínajú ovládať imigranti. Autori využívajú formulácie ako „kým sme natrafili na prvého Nemca, stretli sme stovky prisťahovalcov, ktorí na nás pozerali ako na bielych votrelcov“ alebo „nebolo ešte ani jedenášť hodín večer a jediní bieli sme boli my traja“. Peripetie s hľadaním hotela, kde by nepracovali imigranti, ukončili vetou: „Nakoniec sme prespali v malom hoteli asi 30 km pred francúzskymi hranicami. Nebolo to ktoviečo, ale boli sme radi, že recepčný bol Nemec, chyžná bola Nemka a hoci čašníčka nebola extra pekná, bola milá a bola Nemka!“ (Slovenská pospolitosť 2004b)

Napriek prvým problémom s políciou sa Slovenská pospolitosť snažila i naďalej udržať navonok ako-tak ústavno-konformné smerovanie. Postupné zviditeľňovanie v médiách a verejnosti, kombinované s proklamovaným zachovaním pravidiel hry liberálnej demokracie, bolo totiž jednoznačne motivované snahou o založenie vlastnej politickej strany. Tento záujem bol oficiálne predstavený na spomienke na Ľudovíta Štúra v Modre, v októbri 2004. Žiadosť o registráciu politickej strany Slovenská pospolitosť – Národná strana (SP-NS) bola na ministerstve vnútra podaná 17. decembra 2004, to ju zaregistrovalo 31. januára 2005. Programový koncept novej politickej strany naznačil Marián Kotleba už vo svojom prejave v Modre, v ktorom odmietol parlamentnú demokraciu,

prihlásil sa ku korporatívnemu smerovaniu vojnového Slovenského štátu a v súvislosti s riešením židovskej otázky, ktorá býva vtedajšiemu režimu vytykána, citoval Ľudovíta Štúra, hovoriaceho o Židoch ako o cudzom národe, ktorý vyciavoval obyvateľstvo vo svoj prospech (Slovenská pospolitost' 2004c).

Založenie vlastnej strany, ktorému síce predchádzali niektoré námietky ministerstva, napríklad voči označeniu Vodca pre lídra strany, ale nakoniec k nemu v januári 2005 reálne prišlo, bolo vyvrcholením intenzívnej činnosti SP v tomto období. Pospolitost' mala miestne organizácie už v deviatich mestách - v Bratislave, Hlohovci, Holíči, Partizánskom, Piešťanoch, Prešove, Rožňave, Ružomberku a Trnave. Do organizácie zároveň vstúpilo niekoľko členov zaniknutého Študentského národného zväzu (ŠNZ). Tí obnovili vydávanie občasníka s názvom Prúty, ktorý predtým ako tlačovina ŠNZ vyšiel dvanásťkrát v rokoch 1995-2003. Časopis od septembra 2004 informoval predovšetkým o aktivitách Slovenskej pospolitosti a jej programe, obsahovo však čiastočne nadviazal i na staré čísla, v ktorých dostávali priestor články opisujúce ideológiu nemeckého nacionálneho socializmu, ospravedlňujúce vojnový Slovenský štát, ale i texty otvorene antisemitské a rasistické. V júnovom čísle z roku 2000 sa napríklad objavil text *Sme rasisti?*, kde autor skonštatoval, že

„väčšina ľudí by uvítala určitú formu izolácie Cigánov. Akú, to je vedľajšie. Možno by to bol múr podobný tomu v Ústí na Matičnej ulici, možno getá, možno... (ále, to je len sen)... Jedného pekného dňa však naša trpezlivosť môže skončiť a sen sa môže stať skutočnosťou.“ (Prúty 6/2000: 17-19)

Podobne sa vo vydaní z júna roku 2001 objavil v Prútoch text *Rasizmus a evolúcia*, ktorý obsahoval nasledovnú pasáž:

„V tejto súvislosti by som chcel poukázať na to, že existujú dve teórie, vysvetľujúce vznik človeka. Prvou teóriou je Darwinova evolučná teória, ktorá hovorí o tom, ako sa človek postupným „vylepšovaním“ vyvinul z opice. Táto teória však dostala v poslednom období vážne rany. Druhou je biblická teória, ktorá hovorí o tom, že človek bol stvorený všemocným a jediným Bohom na jeho obraz ako dokonalá bytosť. Zároveň mu Boh dal všetky rastliny a zvieratá, aby sa z nich tešil a aby mal z nich úžitok. Kým Boh Adamovi nedal Evu ako rovnocennú pomoc, je možné, že Adam si zo zvierat vybral to, ktoré sa mu najviac podobalo, a tým bola určite gorila. V momente, keď dal Boh Adamovi Evu, gorila prestala byť zaujímavá. A tá - podobne ako Lucifer, padlý anjel, naplnená urazenou pýchou, chcela sa povýšiť nad človeka a keď bol Adam s Evou v dôsledku hriechu vyhnaný z raja, nič už gorile nestálo v ceste. Tak sa z gorily vyvinul černochoch.“ (Prúty 6/2001: 2)

Nové Prúty, ktoré s prestávkami vychádzajú až dodnes, nadviazali na svojho predchodcu

predovšetkým v paranoidných predstavách o Z.O.G. a antisemitizme. V jednotlivých číslach z rokov 2000-2003 sa objavovali na pokračovanie texty o sionizme, karikatúry s titulkami ako „Join the United States Army and kill for Israel“ alebo články ospravedlňujúce deportácie slovenských Židov počas druhej svetovej vojny lojalitou Židov voči maďarským úradom počas Rakúsko-Uhorska. Už v prvom čísle obnoveného vydávania v septembri 2004 vyšiel po editoriale s názvom Boj pokračuje článok Slobodomurári, i prvý diel analýzy Kto za koho kope, opisujúcej ovládnutie slovenských informačných prostriedkov Židmi a slobodomurárskymi lóžami okolo Inštitútu pre verejné otázky, prevzatej z antisemitského e-zinu prop.sk (analýza označila za členov tohto „židovského sprisahania“ napríklad i sociológa Michala Vašečku či publicistu Štefana Hríba).

Silnejúcej Slovenskej pospolitosti sa na jeseň 2004 podarilo nadviazať úzku spoluprácu s budúcim najbližším spojencom – občianskym združením Nové slobodné Slovensko (NSS). Členovia NSS iniciovali založenie miestnej organizácie Pospolitosti v sídle svojho združenia, Prešove, počas roka 2005 začali spolu obe skupiny vydávať mesačník Hlas národnej stráže, ktorý načas nahradil Prúty. Predseda NSS Radovan Novotný sa dokonca stal Kotlebovým Pobočníkom v novozaloženej Slovenskej pospolitosti – Národnej strane. V prvom rade sa ale Slovenská pospolitosť vďaka svojim aktivitám počas celého roka 2004 dostala do pozornosti médií, ktoré síce označovala za manipulátorov verejnej mienky, ale zároveň ich nevyhnutne potrebovala. Veľmi intenzívne sa o ňu začala zaujímať i polícia.

Demonštráciou novej sily SP boli oslavy 66. výročia vzniku Slovenského štátu 13. a 14. marca 2005. Po položení vencov na hrobe Jozefa Tisu na Martinskom cintoríne pochodovalo asi 70 členov Pospolitosti a stovka ich prívržencov a príslušníkov hnutia Skinheads pred Prezidentský palác. Tu bol prvý raz verejne predstavený tzv. Ľudový program Slovenskej pospolitosti – Národnej strany, dokument, ktorému pre jeho útok voči parlamentnej demokracii možno len ťažko v histórii slovenského politického straníctva po roku 1989 hľadať konkurenciu. Oslavy vzniku vojnového štátu pre Pospolitosť vyvrcholili účasťou na slávnosti na druhý deň v dome Únie žien, na ktorej bol mimo iných prítomný aj arcibiskup Ján Sokol. S príhovorom tu vystúpil i Marián Kotleba, ktorý mal okrem glorifikovania osobností Slovenského štátu zároveň vyzvať na boj proti sionistickej snahe o svetovládu (Slovenská pospolitosť 2005a). Na slávnosti vraj prišlo i k medializovanému vyjadreniu Sokolovej podpory predstaviteľom Slovenskej pospolitosti, na záver údajne dokonca Kotlebovi požehnal.

Pochody a manifestácie Slovenskej pospolitosti a jej straníckej odnože, Slovenskej pospolitosti – Národnej strany, naberali na sile. Medzi najvýznamnejšie akcie v roku 2005 patrí výstup asi tridsiatky členov na Devín v apríli 2005, účasť stovky členov a prívržencov Pospolitosti na spomienkovej slávnosti na Bradle, ale predovšetkým stret niekoľkých desiatok členov SP s maďarskými krajne pravicovými radikálmi v Komárne 5. júla 2005. Slovenská pospolitosť si tam spolu s Novým slobodným Slovenskom a formálne nezávislou mládežníckou organizáciou Slovenskej národnej jednoty Stanislava Pánisa, Jednotou slovenskej mládeže, prišla pripomenúť príchod sv. Cyrila a

Metoda na Velkú Moravu. Príhovory predstaviteľov slovenských krajne pravicových organizácií však narušilo niekoľko maďarských extrémistov, došlo k zopár slovným potýčkam a polícia obe skupiny od seba oddelila. Po tom, čo s príhovorom predstúpil Marián Kotleba, hodil jeden z maďarských radikálov do členov Slovenskej pospolitosti fľašu, ktorá ale dopadla na policajtov. Tí, za skandovania hesla „Slovensko je naše“ členmi SP, proti niekoľkým údajne hajlujúcim Maďarom zakročili. Slovenská pospolitosť krátko na to vydala vyhlásenie, ktorým polícii za zákrok proti „bojachtivej barbarskej bande“ pokrikujúcej na Vodcu „v ich hnusnej hunskej reči“ – azda prvý raz i naposledy vo svojej histórii – poďakovala (Slovenská pospolitosť 2005b). Nutné ale dodať, že tento náznak upokojenia problémov Slovenskej pospolitosti s políciou a štátnymi orgánmi, bol viac ako ojedinelým.

Po manifestáciách v štyroch stredoslovenských mestách v lete roku 2005, ktoré vyvrcholili fakľovým sprievodom vo Zvolene, sa Pospolitosť definitívne dostala na prvé stránky novín, čo jej síce prinieslo povedomie u verejnosti, zároveň ju dostalo do vážnych problémov. Nebol to len Ľudový program, antisemitské či protimaďarské vyhlásenia a prejavy, ktoré na akcie združenia priviedli kukláčov a policajtov. Slovenská pospolitosť sa stala synonymom slovenského pravicového extrémizmu ako takého – a do značnej miery práve vďaka svojim vonkajším znakom. Vejúce zástavy a fakľové sprievody z nej spravili ľahko zapamätateľný symbol, ktorý vzbudzoval obavy. Médiá, verejnosť, politické špičky i tretí sektor začali uniformovaným pochodom stavať zátaras. Pre Pospolitosť nepriaznivá atmosféra zhustla ešte viac po 4. novembri 2005, keď neznámi páchatelia v Bratislave zavraždili študenta Daniela Tupého. Útok bol od začiatku pripisovaný skinheadom a neonacistom a krajinu zachvátili protiextrémistické nálady. Tie sa logicky nevyhli ani Slovenskej pospolitosti. I keď sa ona sama na začiatku „zvúčnej fázy“ zriekla násillia ako cesty k politickému prevratu, objednávka na rázny zásah proti jej aktivitám prerástla jej lídrom cez hlavu.

Policajné zložky určené na boj proti extrémizmu iniciovali proti Slovenskej pospolitosti rozkladné opatrenie, ktoré ju malo nielen zdiskreditovať na verejnosti a zabrániť jej v ďalších pokusoch o narušenie verejného poriadku, akým boli snahy preniknúť na oficiálne štátne oslavy na Bradle apod., ale i narušiť jej väzby s inými domácimi krajne pravicovými organizáciami. Začiatkom konca Slovenskej pospolitosti ako extrémistickej organizácie v 3. štádiu svojho vývoja – politickej strany – boli udalosti na konci októbra 2005 na spomienkových slávnostiach v Hlohovci, Modre, Černovej a Prešove. Policajné kordóny sprevádzali Pospolitosť, Nové slobodné Slovensko a Jednotu slovenskej mládeže už dopoludnia 29. októbra 2005 v Hlohovci. V Modre, kam sa ešte v ten istý deň účastníci mítingu presunuli, poriadkové jednotky so psami a na koňoch zhromaždenie asi 200 nacionalistov rozohnali. Pospolitosť hovorila o brutálnom zásahu spojenom s bitkami jej vedúcich predstaviteľov, polícia svoj zásah zdôvodňovala rozširovaním Ľudového programu Slovenskej pospolitosti – Národnej strany, ktorý mali šíriť antisemitské nálady. Posúdenie celého zákroku ako bezprecedentnej brutality štátnych orgánov, o ktoré sa v nasledujúcich dňoch snažili lídri SP vo svojich vyhláseniach, má však jednu vážnu trhlinu – počet policajtov a príslušníkov poriadkových síl bol v porovnaní s počtom členov SP a ďalších radikálov nepomerne nižší, takže v skutočnosti skôr došlo k niekoľkým potýčkam, ktoré uvrhli manifestáciu do zmätku, čo prinútilo organizátorov stiahnuť sa z centra mesta. Slovenská pospolitosť naopak hovorila o tom, že zaistený a zbitý bol Pobočník SP-NS a predseda NSS Radovan Novotný, ako i ďalší členovia a prívrženci hnutia. Udalosti v Modre mali dohru na druhý deň

pri ďalšej akcii SP v Černovej v Ružomberku, kde bol zatknutý Marián Kotleba, a v Prešove, kde už bez Kotlebovej prítomnosti polícia rozpustila aj posledné zhromaždenie.

Predstavitelia Slovenskej pospolitosti sa v tomto období snažili verejnosti dokázať, že okrem toho, že policajné orgány zakročujú proti pokojným mítingom a spomienkovým slávnostiam, oni sami sú prenasledovaní i v súkromí. 7. septembra 2005 malo prísť k údajnému napadnutiu Mariána Kotlebu a jeho matky útočníkmi s baseballovými palicami a kovovými tyčami. Predstavitelia Slovenskej pospolitosti od začiatku tvrdili, že útok bol dopredu naplánovaný a podporovaný ľživou kampaňou sionistických médií. Podobne, keď bol 14. decembra 2005 políciou zadržaný člen Hlavného vedenia SP, Ivan Sýkora, Pospolitosť dôrazne upozorňovala, že celú akciu riadil mjr. Samuel Sanitra. Punc sionisticko-slobodomurárskeho sprisahania sa snažili lídri dodať i ďalším krokom štátnych orgánov, predovšetkým tým, ktoré smerovali k rozpusteniu Slovenskej pospolitosti – Národnej strany.

Udalosti v štyroch slovenských mestách koncom októbra 2005 mali skorú politickú dohru. Generálny prokurátor podal na Najvyšší súd podnet na rozpustenie Slovenskej pospolitosti – Národnej strany 31. októbra 2005, o tri dni bol doručený ďalší. Jeho autorom bola Slovenská národná strana, ktorej trnavská bunka ešte pred dvoma rokmi so Slovenskou pospolitosťou oslavovala vznik Slovenského štátu. Heslá proti organizácii zaznievali i na demonštrácii proti extrémizmu 9. novembra, teda päť dní po vražde Daniela Tupého. Radnica v bratislavskom Starom meste i za cenu porušenia zákona zakázala míting členov SP plánovaný na 17. novembra 2005. Osud straníckej odnože združenia sa začínal pečatiť, Slovenská pospolitosť sa zmietala v problémoch. SP-NS bola nakoniec rozpustená Najvyšším súdom 1. marca 2006, čím bola de facto vylúčená z možnosti zúčastniť sa júnových parlamentných volieb. Predstavitelia Slovenskej pospolitosti sa síce veľmi rýchlo dohodli na kooptácii svojich členov na čelné miesta volebnej kandidátky Slovenskej ľudovej strany, jesenné udalosti z roku 2005 však boli pre ňu tvrdou ranou. Postavenie lídra krajnej pravice, ktoré si v rokoch 2003-2005 vydobyla, a ktoré priviedlo k spolupráci s SP viac či menej všetky ostatné ultrapravicové skupiny na Slovensku, sa v priebehu niekoľkých mesiacov otriaslo v základoch.

Nebol to len odpor verejnosti a politických špičiek, čo narušilo postavenie organizácie na slovenskej krajnej pravici. Radikalizácia Slovenskej pospolitosti, kombinovaná s negatívnou medializáciou a perzekúciami zo strany štátnych orgánov zapríčinili, že od problémového spojenca začali dávať ruky preč iné krajne pravicové skupiny. Vďaka postojú materskej strany kontakty s Kotlebovými ľuďmi maximálne obmedzila Mládež SNS, ktorej predstavitelia v súvislosti so Slovenskou pospolitosťou radi parafrázujú výrok predsedu Slovenskej národnej strany, Jána Slotu, že jej členov by bolo dobré „vyzliecť z uniforiem a preplieskať“ (Týždeň 46/2006: 23). Charakteristickým sa stal konflikt so Slovenským hnutím obrody, ktoré v máji 2006 nechcelo vpustiť uniformovaných členov SP na svoju Slávnosť predkov, organizovanú spolu s Maticou slovenskou. Po desiatich číslach zastavilo začiatkom roka 2006 Nové slobodné Slovensko spoločný časopis Hlas národnej stráže, pred parlamentnými voľbami dokonca nepodporilo spoločnú kandidátku SP a SĽS. Konflikt s lídrami NSS, ktorí prerušili kontakty s organizáciou, znamenal stratu nielen blízkeho spojenca, ale i partnera pri komunikácii s

radom ďalších krajne pravicových skupín, s ktorými malo Nové slobodné Slovensko nadštandardné vzťahy. Členovia Slovenskej pospolitosti sa po týchto udalostiach nezdráhali hovoriť o lídroch NSS ako zradcoch, členov Slovenského hnutia obrody na diskusných fórach označovali za liberálov a homosexuálov. Skutočné problémy však rozkladné opatrenie spôsobilo vnútorným štruktúram organizácie. Po začiatku roka 2006 prudko klesol nielen počet účastníkov pochodov a mítingov Slovenskej pospolitosti a Slovenskej ľudovej strany, ktorá predstaviteľom SP uvoľnila miesta na svojej kandidátke, významnou redukciou prešla i členská základňa Slovenskej pospolitosti. Zatiaľ, čo počas vrcholného obdobia „zvučnej“ fázy histórie združenia mala SP približne 200 platiacich členov a ďalšie desiatky sympatizantov, súčasný počet je odhadom minimálne o polovicu nižší. Samotní predstavitelia organizácie tento fakt však komentujú ako „odchod pasívnych a slabých článkov“ (Prúty 1/2007: 6).

„Zvučná“ fáza organizácie skončila fiaskom spoločnej kandidátky Slovenskej ľudovej strany a Slovenskej pospolitosti v parlamentných voľbách v roku 2006. I keď sa nedalo predpokladať, že by SLS mohla uspieť, zisk 3815 hlasov, teda 0,16%, bol pre stranu najnižším v histórii a pre Pospolitosť rozčarovaním.

1.3 Slovenská pospolitost' dnes

Krach Slovenskej pospolitosti vo voľbách, spojený s vnútornou destabilizáciou a stratou postavenia lídra na krajnej pravici, uvrhol organizáciu do jednej z najťažších kríz v jej histórii. Aktivity SP po júni 2006 sa obmedzili na minimum, na viac ako pol roka sa zastavilo vychádzanie Prútov, pokusy o konsolidáciu vnútorných štruktúr boli neustále narúšané otázkami nad budúcnosťou organizácie ako celku. Obdobie po parlamentných voľbách nakoniec vyústilo do snemu, ktorý sa uskutočnil 10. marca 2007 v okolí Žarnovice, a na ktorom prišlo ku kompletnej výmene vedenia. Zmeny, ktoré snem priniesol, však boli predznamenané celkovým vývojom v organizácii po volebnom fiasku. Prvým pokusom o verejné vystúpenie členov SP po neúspešných parlamentných voľbách bola účasť niekoľkých jednotlivcov na oslavách sviatku sv. Cyrila a Metoda 5. júla 2006 v Komárne. Vodca Slovenskej pospolitosti, Marián Kotleba, predstúpil pred verejnosť o tri dni neskôr – keď prečítal príhovor na spomienke na obeť na hraniciach z rokov 1948-1989 v Kežmarku. Do médií sa vrátil koncom leta roka 2006 – keď sa spolu s niekoľkými členmi Slovenskej pospolitosti v tričkách oslavujúcich Slovenský štát a Jozefa Tisa pokúsil narušiť oficiálne oslavy Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici. Štátne orgány pod taktovkou novej vládnej moci, ktorá sa snažila sama brániť protestom proti účasti nacionalistickej SNS vo vláde, proti skupine členov reagovala nezvykle ostro – Kotlebu i jeho sympatizantov zadržala a niekoľko z nich obvinila z výtržníctva. I keď bolo toto obvinenie neskôr zrušené, Marián Kotleba sa pod tlakom štátnych orgánov, verejnosti a médií musel aspoň dohodnúť s riaditeľom gymnázia, na ktorom pôsobil, že prestane vyučovať a na škole bude pracovať iba v administratíve. Krátko nato, 3. septembra 2006, adresoval novému premiérovi Róbertovi Ficovi list, v ktorom ostro kritizoval kroky jeho vlády voči Slovenskej pospolitosti a vyzval ho na stretnutie. Kotleba sa opäť raz pokúsil preukázať, že Slovenská pospolitost' je od začiatku svojej

„zvuchnej“ fázy systematicky prenasledovaná štátnymi orgánmi:

„Polícia považuje za extrémistov ľudí, členov Slovenskej pospolitosti, ktorí sa bez jediného slova zúčastnili osláv odhalenia súsošia svätých Cyrila a Metoda v Komárne, pričom začali byť označovaní len pre svoje oblečenie za fašistických, či nacistických vrahov. Naše rovnošaty sa stali dôvodom k tomu, aby príslušníci vojenskej polície opierali svoje samopaly o členov SP, neozbrojených, ani ničím neporušujúcich zákon, ako tomu bolo na Bradle v r. 2004. Naša snaha o odstránenie sochy Lajoša Košúta, vraha Slovanov, z mesta Rožňava právnou cestou, je de facto dôvodom prenasledovať členov Slovenskej pospolitosti. Prečo však nepovažuje polícia za výtržnosť účasť hajlujúcich maďarských neonacistov, ktorí si dovolili dokonca zaútočiť na zhromaždených Slovákov v Komárne fľašami, a ktorí ukradli veniec od sochy gen. Milana Rastislava Štefánika? Nebol vari pokus o vraždu Mariana Kotlebu a jeho matky, ktorú polícia prekvalifikovala len na akýsi pokus o ublíženie na zdraví tou najhrubšou formou extrémizmu?“ (Slovenská pospolitosť 2006a)

Po týchto udalostiach sa Marián Kotleba začal postupne sťahovať z verejnosti a jeho účasť na akciách Slovenskej pospolitosti bola viac ako sporadická. Do popredia sa začali dostávať noví lídri – predovšetkým Ivan Sýkora a Michal Laššák. Tí zastupovali SP na spomienke na narodenie Jozefa Tisu v Bytči, 14. októbra 2006, či na výročí úmrtia predstaviteľa národno-socialistického krídla vojnovnej Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, Alexandra Macha, na druhý deň. Okrem toho, že sa z vedenia Pospolitosti začal sťahovať v médiách zdiskreditovaný Marián Kotleba, členovia organizácie obmedzili používanie uniforiem, ktoré tvorili najvýznamnejší identifikačný znak SP. Na oboch akciách sa zúčastnilo iba niekoľko jednotlivcov – a i tí prišli v bežnom oblečení. Podobne, na jednej z mála väčších akcií ďalej tápajúcej Slovenskej pospolitosti, tradičnej spomienke na Ľudovíta Štúra v Modre, prišla tridsiatka členov bez uniforiem a vlajúcich zástav. Ivan Sýkora a Michal Laššák prebrali na jeseň činnosť združenia do svojich rúk, pričom nadviazali na Kotlebovu stratégiu a upozorňovali na porušovanie slobody slova a zhromažďovania na ich podujatiach zo strany štátnych orgánov. Inicializovali založenie neformálnej Iniciatívy za slobodu slova, ktorá sa pokúsila zorganizovať demonštráciu v Bratislave na 17. novembra 2006, bratislavská samospráva ju však nepovolila. Po celom rade ďalších peripetií sa protest nakoniec uskutočnil 12. februára 2007. Ako hovorca Iniciatívy vystupoval Michal Laššák, príhovor na Námestí SNP prečítal i Ivan Sýkora.

Zmenu vedúcich predstaviteľov Slovenskej pospolitosti oficiálne potvrdil snem, ktorý sa uskutočnil 10. marca 2007 neďaleko Žarnovice. Novým Vodcom bol jednohlasne zvolený Ivan Sýkora, ktorý si za Pobočníka vybral Michala Laššáka. Z vedenia organizácie sa tak stiahol nielen Marián Kotleba, ale i Ján Kopúnek, považovaný za šedú eminenciu celej SP. Do čela Pospolitosti sa tak po prvý raz postavila silná bratislavská skupina, ktorej korene siahajú k radikálne nacionalistickej subkultúre najväčšieho slovenského sídliska, Petržalky. Marián Kotleba sa začal v tomto období venovať komerčným aktivitám a v Banskej Bystrici si otvoril spolu s bratmi obchod s oblečením značiek Thor Steinar či Eighty Eight, ktoré nosia a propagujú príslušníci hnutia Skinheads (slovenskými modelmi týchto značiek boli v minulosti členovia agresívnych ultrapravicových gangov ako napríklad Rebel

Klan Engerau a pod). Signifikantné je i meno obchodu – KKK Anglická móda, pričom písmená KKK sú známe ako kód americkej rasistickej organizácie Ku-Klux-Klan (Security and Society 2007a).

Sýkora s Laššákom prebrali organizáciu, ktorá sa ešte i teraz, takmer rok po parlamentných voľbách, nedokázala vymaniť z krízy. Ich snahou bude preto predovšetkým zmeniť postavenie Slovenskej pospolitosti na krajnej pravici ako celku a získať späť stratených spojencov, ako i obnoviť sieť regionálnych štruktúr SP, ktorú na vrchole „zvučnej“ fázy tvorilo trinásť miestnych organizácií – v Banskej Bystrici, Bratislave, Dolnom Kubíne, Hlohovci, Holíči, Partizánskom, Piešťanoch, Prešove, Rimavskej Sobote, Rožňave, Ružomberku, Topoľčanoch a Trnave. Otázkou zostáva i používanie uniforiem a iných vonkajších charakteristík združenia. Na prvej akcii po sneme, oslave výročia vzniku vojnového Slovenského štátu, členovia Pospolitosti uniformy oblečené nemali.

2. Slovenská pospolitosť doma a v zahraničí

Izolácia Slovenskej pospolitosti na slovenskej krajnej pravici, ktorá je dôsledkom rozkladných opatrení štátnych orgánov, radikalizácie celej organizácie, ale najmä personálnych sporov medzi lídrami slovenských krajne pravicových skupín, je v súčasnosti možno najviditeľnejším znakom krízy, v ktorej sa hnutie nachádza. Kroky predstaviteľov SP po roku 2002, zamerané na vstup organizácie do politiky, totiž na vrchole „zvučnej“ fázy histórie združenia priviedli ku spolupráci so Slovenskou pospolitosťou väčšinu zvyšných ultrapravicových organizácií na Slovensku. Súčasný stav je teda negáciou všetkých ambícií SP zúčastniť sa niekedy v budúcnosti otvorenej politickej súťaže ako samostatný líder slovenskej krajnej pravice. Najbližším spojencom Slovenskej pospolitosti počas „zvučnej“ fázy bolo občianske združenie **Nové slobodné Slovensko (NSS)** so sídlom v Prešove. To vzniklo v roku 2000, vyvíjalo menej významné aktivity na území východného Slovenska, predovšetkým organizovalo spomienky na vojnový Slovenský štát a pod. Spolupráca s SP bola nadviazaná v Černovej v roku 2004, kde sa niekoľko členov NSS zúčastnilo akcie organizovanej Pospolitosťou. Krátko nato, na začiatku roka 2005, vstúpilo niekoľko členov NSS do novovzniknutej Slovenskej pospolitosti – Národnej strany, predseda združenia Radovan Novotný sa stal Pobočníkom Vodcu. V marci 2005 sa členovia NSS zúčastnili pochodu členov a prívržencov SP a SP-NS v Bratislave pri príležitosti osláv 66. výročia vzniku vojnového Slovenského štátu, na ktorom bol predstavený netolerantný a antidemokratický Ľudový program Slovenskej pospolitosti – Národnej strany. Ešte v ten istý mesiac sa zlúčili redakcie Prútov Slovenskej pospolitosti a mesačníku Hlas Nového slobodného Slovenska a pod hlavičkou NSS začal vychádzať nový spoločný časopis – Hlas národnej stráže. Úzku spoluprácu však naštrbili udalosti na jeseň 2005, kedy proti manifestáciám združení zakročila polícia a kedy sa proti slovenskému radikálnemu nacionalizmu, často krát stotožňovanému so Slovenskou pospolitosťou, obrátili médiá i verejnosť. Hlas národnej stráže vyšiel naposledy v decembri 2005, krátko nato SP obnovila vydávanie svojich Prútov. Po rozpustení SP-NS sa predstavitelia Nového slobodného Slovenska odvrátili od Pospolitosti definitívne a pred parlamentnými voľbami v júni 2006 nepodporili spoločnú kandidátku SP a Slovenskej ľudovej strany.

Po konflikte s NSS sa najbližším spojencom Slovenskej pospolitosti stala dovtedy umiernená

nacionalistická Slovenská ľudová strana (SĽS). Tá touto spoluprácou prekonala obrovský posun smerom k politickému extrémizmu, ktorý sa prejavil nielen tým, že členovia SP získali päť miest v prvej desiatke na volebných lístkoch SĽS, či režírovali predvolebné mítingy strany podľa svojho scenára - v uniformách, so zástavami a policajnými hliadkami za chrbtom - ale predovšetkým reformulovaním dovtedajších programových princípov. Slovenská ľudová strana predstavila pred voľbami volebný program, ktorý príznačne nazvala „Programom slovenskej pospolitosti“, a ktorý sa významne inšpiroval a v niektorých pasážach priamo kopíroval Ľudový program rozpustenej Slovenskej pospolitosti - Národnej strany. Napriek fiasku vo voľbách obe skupiny spolu naďalej spolupracujú - členovia SP napríklad kandidovali pod hlavičkou SĽS i v komunálnych voľbách (Michal Laššák sa uchádzal o post starostu Petržalky).

Postavenie lídra na krajnej pravici počas „zvučnej fázy“ doviedlo k spolupráci so Slovenskou pospolitosťou ale i ďalšie organizácie, ktoré sa síce v porovnaní s Novým slobodným Slovenskom či neskôr Slovenskou ľudovou stranou nezapojili priamo do činnosti hnutia, ale úzko s ním spolupracovali. Na manifestáciách SP sa niekoľkokrát zúčastnili členovia Stropkovskej stráže (SP-S), lídri SP sa predovšetkým na akciách organizovaných Maticou slovenskou stretli i s členmi Slovenského hnutia obrody (SHO), veľmi aktívne na podujatiach Slovenskej pospolitosti v roku 2005 participovala Jednota slovenskej mládeže (JSM) Slavomíra Jančoka, ktorá až do roku 2006 fungovala ako formálne nezávislá mládežnícka organizácia Slovenskej národnej jednoty (SNJ). Pozícia týchto krajne pravicových subjektov sa po rozpustení SP-NS k organizácii ako celku väčšinou zmenila. Konfliktom vyvrcholil rozchod SP a NSS. Nové slobodné Slovensko nepodporilo kandidátku SP a SĽS do parlamentu v júni 2006 a deň po voľbách vydalo vyhlásenie, v ktorom svoj postoj komentovali tak, že rozhodnutie SP a SĽS rešpektovali, ale nepodporili ho aktívne, pretože, ako sa píše vo vyhlásení, „naše odborné, technické a finančné prostriedky sa dajú využiť efektívnejšie“. Ruky preč od radikalizovanej a políciou monitorovanej Pospolitosti dali i lídri umierneného Slovenského hnutia obrody. V máji 2006 sa ich odmietavý postoj voči vyostrejúcej sa politike SP prejavil tým, že sa rozhodli nevpušťať jej uniformovaných príslušníkov na Slávnosť predkov organizovanú spolu s Maticou slovenskou. I keď sa členovia Pospolitosti akcie nakoniec zúčastnili, vzťahy oboch organizácii to na štrbilo.

Čelní funkcionári SP, NSS i SHO sa väčšinou k vzťahom medzi združeniami nevyjadrujú, radoví členovia však svoje názory prezentovali na diskusných fórach. Jeden z nich, s nickom Miloslav, užívateľovi kritizujúcemu činnosť SP odpísal: „Andrej, ty si čo za idiota (s prepáčením). Ty do SP vôbec nevidíš, ty vôbec nevieš ako fungujeme. Tvojou jedinou snahou je slovne útočiť na SP, ktorú vôbec nepoznáš a pchať sa do riti (s prepáčením) zradcom z NSS a liberálom zo SHO“.

Postoj zvyšných organizácií k SP väčšinou nebol ovplyvnený nejakým konfliktom, skôr spoluprácu s problémovým združením nevyhľadávali. Stropkovská stráž, inak blízky spojenec NSS, sa predvolebných mítingov SP a SĽS zúčastňovala minimálne, čo však bolo čiastočne dané tým, že SP-S pôsobí výhradne vo východoslovenskom Stropkove, zatiaľ čo miestne organizácie Pospolitosti sú

skôr na západe a v strede krajiny. Zriedkavejšie sa na manifestáciách a pochodoch organizácie po novembri 2005 objavoval i Slavomír Jančok z JSM. Obdobne, keďže Slovenská národná jednota sa zúčastnila volieb na kandidátke umiernené nacionalistickej Slovenskej národnej koalície – Slovenskej vzájomnosti, aktivity SP viac menej obchádzala. Nutné ale dodať, že Slovenskú pospolitosť z okruhu svojich partnerov nikdy nevylučovala. Marián Kotleba bol pozvaný na oslavy pätnásteho výročia založenia SNJ v januári 2006, delegácia strany na čele s predsedom Stanislavom Pánisom sa zúčastnila i ostatného snemu Slovenskej pospolitosti v marci 2007.

Politika nových čelných predstaviteľov Slovenskej pospolitosti, Sýkoru a Laššáka, bude pravdepodobne smerovať k obnoveniu kontaktov s jednotlivými prúdmi slovenskej krajnej pravice. Veľmi aktívne sa Slovenská pospolitosť zastala rímsko-katolíckeho arcibiskupa Jána Sokola, ktorý začiatkom roka 2007 pobúril verejnosť vyhlásením, že za Jozefa Tisa bol na Slovensku blahobyt. Výrok a následná mediálna kritika Sokola spustili množstvo kampaní, ktorými sa ultrapravica snaží obhájiť Sokolove výroky, nastoliť tému pôsobenia Tisa ako prezidenta počas vojny a reinterpretovať zaužívaný pohľad na celé obdobie. Akcie rôznych skupín nové vedenie Slovenskej pospolitosti veľmi podporuje. Zúčastnilo sa nielen každoročných osláv výročia vzniku Slovenského štátu, organizácia participovala i na výmene pomníku na Tisovom hrobe pri príležitosti 60 rokov od jeho popravy, na ktorý zbierali peniaze Spoločnosť Andreja Hlinku, Spoločnosť dr. Jozefa Tisu a Slovenská národná jednota. Navyše, krátko po svojom zvolení lídri SP vydali vyhlásenie, ktorým sa rozhodli vybraté členské príspevky organizácie poukázať na obnovu rodného domu Jozefa Tisu, ktorý spravuje Slavomír Jančok – zhodou okolností predseda krajne pravicovej Jednoty slovenskej mládeže.

Okrem oficiálnych či aspoň tolerovaných politických strán, občianskych združení či neregistrovaných krajne pravicových skupín sa Slovenská pospolitosť dostávala počas svojej histórie do kontaktu i s podzemnými extrémne pravicovými organizáciami. Nacionalistické diskusné fóra jednu dobu zachvátila diskusia o tom, prečo sa na oficiálnom webe Blood and Honour Division Slovakia objavili fotografie z pochodu Slovenskej pospolitosti pri príležitosti 66. výročia vyhlásenia Slovenského štátu zo 14. marca 2005. Členovia SP to vtedy komentovali tak, že fotografie z rôznych akcií organizácie si na svoje stránky môže dať kto chce a kedy chce, faktom ale je, že v novej sérii náborových videí slovenskej pobočky tejto transnacionálnej extrémistickej siete sa opäť zábery z mítingov SP objavili. Ešte zaujímavejšie vyznieva fakt, že zatiaľ čo predchádzajúce prípady hovoria o uverejňovaní materiálov Slovenskej Pospolitosti členmi Blood and Honour, v roku 2007 bol na obálke januárového čísla Prútov uverejnený obrázok, ktorý mal znázorňovať príslušníkov polície, ako strieľajú do troch mladých ľudí, sympatizantov nacionalistickej opozície. Originálny pôvod obrázku je však iný – pochádza z komixu „Židovské lži“, vydaného Blood and Honour Division Slovakia, kde zobrazuje židovské bezpečnostné zložky strieľajúce do Palestínčanov. Lídri Pospolitosti nadviazali spoluprácu i so slovenskou odnožou českej militantnej organizácie Národní odpor, ktorej bunky sa začali formovať predovšetkým v Nitre a Prievidzi. Členovia NO Nitra sa zúčastnili predvolebného mítingu Slovenskej ľudovej strany 27. mája 2006 v Šuranoch, veľmi aktívne reagovali i na výzvu Pobočníka Vodcu Jána Kopúnka, ktorý upozornil slovenské ultrapravicové organizácie na koncert maďarského iredentistického extrémistického Hnutia 64 žúp, ktorý sa v ten istý deň konal v Komóči pri Nových Zámkoch – a pokúsili sa na ňom vyvolať niekoľko výtržností.

Partnerstvá s inými organizáciami sa Slovenská pospolitosť pokúša rozvíjať i v zahraničí. Síce krátkou, ale i tak jednou z najvýznamnejších epizód v jej histórii je založenie Európskeho národného frontu (ENF) 21. júna 2003 spolu s ďalšími stredo- a východoeurópskymi ultrapravicovými skupinami. Členstvo Pospolitosti v ENF netrvalo síce dlho, ale pre SP znamenalo zisk cenných kontaktov i pre budúcnosť. V súvislosti s ukončením participácie organizácie na činnosti ENF hovorí Jiří Zondlak o jej vylúčení koncom roku 2004, ktoré malo súvisieť s jej rozkladom (Zondlak 2006a), čo je však interpretácia viac ako podivuhodná, keďže koncom roka 2004 sa Slovenská pospolitosť nachádzala v najlepšej kondícii. Kľúčom k príčinám odchodu SP z ENF bude skôr poznámka z januárového čísla Prútov v roku 2005, kde autori pri rekapitulácii činnosti SP za rok 2004 napísali, že vzťahy so zahraničnými organizáciami uzatvorili „poučením“ (Prúty 1/2005). To indikuje skôr interné spory medzi organizáciami a jej predstaviteľmi, ktoré sú typické nielen pre slovenskú krajnú pravicu, ale i pre väčšinu európskych pokusov o vzájomnú kooperáciu extrémne pravicových skupín.

Slovenskú pospolitosť nahradili v Európskom národnom fronte Slovenská národná jednota a Jednota slovenskej mládeže. Kontakty, ktoré však združenie v ENF získalo, mu zostali i naďalej. Blízkym partnerom Slovenskej pospolitosti sa stali hnutia Obraz v Rusku a Srbsku, české Národní sjednocení, rumunská Noua Dreapta (Nová pravica), či francúzska organizácia Garde franque. Okrem stretnutí v európskych mestách bol najvýznamnejším výsledkom medzinárodnej spolupráce Slovenskej pospolitosti tábor v Ludrovej pri Ružomberku v prvý júlový víkend v roku 2004. Medzi ďalšie organizácie, s ktorými Slovenská pospolitosť v ostatnom čase nadviazala hlbšiu spoluprácu, možno zaradiť najmä dve české skupiny: Vlasteneckú frontu a radikálny a aktívny Národní korporativismus (NK). Členovia SP sa zúčastnili nepokojov a výtržností na záťahu Národného korporativizmu proti anarchistom v Otrokoviciach 13. januára 2007, NK na oplátku podporil februárovú manifestáciu SP a Iniciatívy za slobodu slova v Bratislave. Prostredníctvom spolupráce s Národným odporom Slovensko a Národním korporativizmom sa Slovenská pospolitosť dostala do kontaktu i s militantnou českou leader-less organizáciou Národní odpor, ktorého web využíva napríklad na uverejňovanie pozvánok na vlastné akcie.

3. Programatika

Skúmať program Slovenskej pospolitosti znamená rozlišovať deklarované ciele o pronárodnej a prokresťanskej politike a reálny obraz činov a vyhlásení, ktoré zaraďujú Pospolitosť medzi najextrémnejšie subjekty mimoparlamentnej krajnej pravice na Slovensku. Programatika SP je v skutočnosti založená na radikálnom nacionalizme a bigotnom katolicizme, kombinovanými s latentným rasizmom, antisemitizmom a xenofóbiou.

Jedným z jej základných programových princípov je neoludáctvo. SP vychádza z tradície vojnového Slovenského štátu ako prvého nezávislého štátu slovenského národa, jednoznačne sa však orientuje i na jeho politický systém, ktorý sa podľa SP veľmi blížil korporatívnemu usporiadaniu, ktoré sama presadzuje. Na rozdiel od niektorých umiernenějších nacionalistických organizácií sa hlási k všetkým významnejším pohlavárom Slovenského štátu, vrátane Vojtecha Tuku či Alexandra Macha, teda

predstaviteľov tzv. nacionálno-socialistického krídla HSL'S. Popravu Jozefa Tisu považuje za bezprecedentnú vraždu, Slovenské národné povstanie by podľa nej bolo „výstižnejšie nazývať vojenským protištátnym pučom“ (Prúty 10/2004: 7). V súvislosti s deportáciami Židov v ére vojnového Slovenského štátu, teda jednej z najcitlivejších a najkontroverzejších otázok spojených s týmto obdobím, zvykne bagatelizovať zodpovednosť Jozefa Tisa poukazovaním na udelenie množstva výnimiek, ktoré niektorých Židov pred deportáciami ochránili, častejšie však ospravedlňuje židovské deportácie lojalitou Židov voči uhorským úradom počas existencie Rakúsko-Uhorska alebo cituje vyjadrenia slovenských historických osobností, akým bol Štúrov výrok o Židoch ako „cudzom národe, ktorý vyciaval Slovákov“, či Vajanského vyhlásenie o „netolerantnom, drzom a vypínavom semitickom plemene“, čím dáva najavo, že riešenie židovskej otázky počas Slovenského štátu nepovažuje za významnejší problém. Za pripomenutie stojí Kotlebov prejav v Modre v októbri 2004, kde ako o optimálnom riešení židovskej otázky hovorí o vyhnaní Židov z krajiny (Slovenská pospolitost' 2004c).

Antisemitizmus vychádzajúci z domácich tradícií sa v Slovenskej pospolitosti zároveň mieša s celým radom prebratých teórií sprisahania o Zionist Occupation Government (Z.O.G.). Téza o sionistických chápadlách, ktoré sa pomocou slobodomurárskych lóží snažia o rozloženie kresťanstva a ovládnutie sveta, sa premietla do politiky SP bezo zvyšku. Špecifikom organizácie je prenesenie týchto paranoidných predstáv i na domácu pôdu. Okrem vlastnej sekcie na webovej stránke, kde pospolitost' spája rozpustenie SP-NS Najvyšším súdom s existenciou Z.O.G., sa jedná predovšetkým o uverejňovanie textov opisujúcich činnosť slobodomurárskych lóží a sionistických skupín na území Slovenska, ktoré majú ovládať predovšetkým informačné centrá a médiá, zväčša prebratých z e-zinu prop.sk, v časopisoch Prúty a Hlas národnej stráže.

„Slobodomurári rýchlo pochopili, že jednoduchšie ako ovládať ľudí pomocou diktatúry komunizmu je dať im falošný pocit slobody, demokracie, názoru a myslenia v kapitalizme. Preto sionisti spolu so slobodomurármi už vyše storočia vlastnia takmer všetky dôležité médiá vo svete i u nás“ (Prúty 10/2004: 10)

V závere „zvučnej fázy“ histórie SP, keď sa proti organizácii postavili médiá i verejnosť a začala ju sledovať polícia, uverejnil Hlas národnej stráže rozhovor s Mariánom Kotlebom, ktorý z kampane proti Pospolitosti priamo obvinil sionistickú lobu na Slovensku. Jedným z posledných krokov organizácie bolo uverejnenie prvej časti „Zoznamu vplyvných a významných Židov“ zatiaľ v ostatnom čísle Prútov v januári 2007. Slovenská pospolitost' si osvojila netolerantné a xenofóbne názory k menšinám, snaží sa o zákaz SMK a pod maskou boja proti iredentizmu ostro útočí na Maďarov. I keď lídri SP často krát hovoria, že nemajú nič proti menšinám, ktoré by však nemali mať žiadne práva na úkor väčšiny, v niektorých momentoch v sebe zakódovanú xenofóbiu, predovšetkým práve voči Maďarom, prezentujú i verejne. Vyššie sú spomenuté Kotlebove výroky o „hnusnej hunskej reči“ po udalostiach v Komárne v júli 2005, na stránkach Hlasu národnej stráže sú Maďari označovaní i ako „potomkovia Hunov“, „maďarskí barbari“ (Hlas NS 8/2005: 4), v infantilných

pokusoch o nacionalistickú poéziu je Maďar prirovnaný ku „kočovnému Avarovi“ či „potkanovi“ (Hlas NS 6/2005: 1). Nutné ale dodať, že podobné výpady boli najmä počas „zvučnej“ fázy skôr ojedinelé. Snaha o ústavno-konformné smerovanie SP a SP-NS determinovala opatrnosť, ktorá sprevádzala verejné prejavy lídrov organizácie, a to predovšetkým v otázke rasizmu, ktorý však vždy bol v mysleniach členov prítomný – a nielen v podobe tradičného antisemitizmu, ale i ako priame vyzdvihovanie bielej rasy nad ostatnými. O mnohom vypovedajú vyššie uvedené zápisky z cesty po Nemecku, v ktorých Kotleba a Kopúnek opisujú svoje opovrhnutie „farebnými imigrantami“, charakteristickou je udalosť z nacionalistických diskusných fór, na ktorých jeden z užívateľov zverejnil fotografie hajlujúcich mladíkov čiernej pleti, či mladých Etiópcanov v uniformách talianskej fašistickej armády počas 2. sv. vojny. Jedna z členiek SP to odsúdila ako podvrh a vyzvala k hackerskému útoku na stránky, kde boli fotografie uverejnené. Iba jednou z mnohých ďalších epizód je fakt, že súčasný Pobočník Vodcu, Michal Laššák, je momentálne trestne stíhaný pre ublíženie na zdraví s rasovým podtextom, ktorého sa mal dopustiť v roku 2000 v Bratislave. Laššák mal byť vtedy jedným z niekoľkých útočníkov, ktorí v električke baseballovými palicami napadli muža tmavšej pleti a kričali naňho „čierny bastard a cigáň“. Laššák sa v procese obhajuje tým, že napadnutý muž ho pri identifikácii podľa fotografie nespoznal. Jeho obžaloba stojí na výpovedi svedka, ktorý v tej dobe v električke bol a Laššáka jednoznačne ako útočníka označil (Security and Society 2007b).

Predstavitelia SP sú veľmi opatrní i pri vyjadrovaní svojich názorov na rómsku menšinu. I keď zvyknú kritizovať príživníctvo, z obavy pred obvinením z otvoreného rasizmu vydali väčšie vyhlásenie k rómskemu problému iba pri rabovaní na východnom Slovensku. Azda preto je najlepším spojencom Pospolitosti nejednoznačnosť vyjadrení a dvojzmyselnosť slov. V predvolebnej diskusii v Slovenskom rozhlase parafrázoval Marián Kotleba pri otázke redaktora, čo je cieľom SĽS, Hlinkov výrok z roku 1920, keď po víťazstve sociálnych demokratov deklaroval „spraviť zo Slovenska červeného, Slovensko kresťanské a Slovensko biele“. Kotlebove vyhlásenie, že sa SĽS a Pospolitosť snažia o kresťanské a biele Slovensko, pochopili médiá po svojom – a obvinili rozhlas, že vo vysielaní nezabránil rasistickým výzvam. I keď je zrejmé, že sa v danom prípade jednalo o to, akými farbami sa označovali politické strany v období Prvej republiky, a nie o rasizmus, predstavitelia Slovenskej pospolitosti sa, vedomí si týchto konotácií, rozhodli mediálnu hystériu nekomentovať a na otázky, ako bol Kotlebov výrok myslený, vždy odpovedali rovnako: že im ide o Slovensko kresťanské a Slovensko biele.

Tieto základné politické postoje organizácie boli precizované a prepracované do podoby Ľudového programu Slovenskej pospolitosti – Národnej strany, dokumentu, ktorý bol jediným väčším výsledkom jej ročného existovania a znamenal najvýznamnejší útok voči inštitúciám demokratického ústavného štátu a režimu liberálnej demokracie v histórii samostatného Slovenska.

4. Ľudový program SP-NS. Programatika za hranicou ústavnej konformity

Ľudový program bol verejne predstavený na spomínaných oslavách 66. výročia vzniku Slovenského štátu v Bratislave. Šestnásťstranový materiál, ktorého cieľom bolo útokom na komunistov, liberálov a

sionistov vybudovať blaho „milovaného Slovenského štátu“, predstavuje v pomeroch slovenskej ultrapravice ojedinelé a vcelku ucelené a komplexné ideologické východisko k zmene politického systému a odstráneniu liberálnej demokracie, a to i napriek tomu, že obsahuje i menej premyslené pasáže, akou je napríklad militaristická kapitola o nutnosti vyzbrojenia slovenskej armády účinnými zbraňami schopnými zneškodniť akokoľvek veľkého nepriateľa už na jeho území.

Ako hovorí historik Ivan Kamenec, „Ludový program je síce obsahom aj formou primitívny, zmätený, naivný, intolerantný a demagogický, ale v istej politickej konštelácii veľmi nebezpečný. Podnecuje xenofóbne a antisemitské nálady, otvorene odmieta režim parlamentnej demokracie, spochybňuje základné občianske slobody a v konečnom dôsledku i ľudské práva veľkých skupín obyvateľov, ktorých označuje za nepriateľov a škodcov slovenského národa a štátu. Pritom sa snaží opierať o deformovaný a insitný výklad národných dejín, ktoré si účelovo interpretuje, napríklad nezmysel o veľkoslovenskej Svätoplukovej ríši.“(Kamenec 2005a).

Obsah textu je vhodné zhrnúť do niekoľkých bodov, ktoré najvýraznejšie špecifikujú a precizujú programatiku Slovenskej pospolitosti a ktoré z nej zároveň robia príklad pravicovo extrémistickej skupiny par excellence.

1. Stavovský štát a „demokracia“ vyvolených – hneď v úvode SP-NS tvrdo útočí proti systému politického straníctva a liberálnej parlamentnej demokracie ako takej. Politické strany sa podľa lídrov Pospolitosti stali prostriedkom na rozdrobenie slovenského národa, sú ovládané zahraničnými skupinami a slobodomurárskymi lóžami a rozdelili spoločnosť na umelé politické tábory, pomocou ktorých „sa slovenský štát stáva bezbrannou hračkou v rukách vonkajších uzurpátorov, domácich zradcov a maďarskej iredenty, podporovanej maďarskou vládou“. Náhradou za parlamentnú demokraciu má byť korporativistický stavovský štát a spoločnosť založená na „občinovom“ princípe.

SP-NS chcela rozdeliť spoločnosť zaradením občanov do deviatich stavov podľa povolání, posledným desiatym stavom mali byť národnostné menšiny. Stavov mali mať pomerné zastúpenie v Slovenskej národnej rade na základe počtu svojich členov (a nie podľa počtu hlasov vo voľbách), členstvo v stave bolo charakterizované ako dobrovoľné – logicky ale jedine členovia stavov boli zastúpení v legislatívnom orgáne a v rámci svojho stavu doňho mohli voliť zástupcov. Teda, už v prvej kapitole SP-NS odmietla nielen ústavný princíp parlamentnej demokracie, ale i všeobecné a rovné hlasovacie právo (váha hlasu závisela na počte členov stavu). Načrtnutý volebný systém bol najnápadnejším stretom s Ústavou a preto i hlavným dôvodom rozpustenia SP-NS.

2. Národný a kresťanský princíp – program SP-NS mal stavovský štát navyše budovať na národnom a

kresťanskom princípe. Táto téza v jednoduchosti znamená bezvýhradnú nadradenosť slovenského národa nad všetkými inými národmi, národnosťami a etnickými skupinami žijúcimi v republike, a bezvýhradnú nadradenosť kresťanských cirkví nad všetkými ostatnými cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Jediným štátnym, úradným a vyučujúcim jazykom mal byť jazyk slovenský, všetky nápisy, oznamy, verejné záznamy a úradné správy mali byť písané v slovenčine.

"Práva národnostných menšín v prostredí už tak dosť deformovanej politickej súťaže a rôznych hodnotných statusov občianstva mali byť podľa Ľudového programu oklieštené do bezprecedentnej podoby. Príslušníci národnostných menšín by nemali právo registrovať sa do stavov podľa svojho povolania, ale jedine do stavu "národnostné menšiny", ktorý navyše nemal mať právo ani len spomínaného pomerného zastúpenia v SNR podľa počtu svojich členov, ale iba také, aké zastúpenie má slovenská menšina v parlamente tzv. domovského štátu danej menšiny (ak sa v tom štáte slovenská minorita vôbec nachádza). Toto ustanovenie bolo jednoznačne zamerané proti Maďarom žijúcim na Slovensku, ktorí síce tvoria takmer 10 percent populácie, ale ich zastúpenie v SNR by záviselo od toho, či sa podarí dostať nejakému Slováku do parlamentu v Maďarsku. Zatiaľ, čo možnosť maďarskej menšiny delegovať zástupcu do legislatívneho zboru je ešte ako tak teoretická, v prípade Rómov, ktorí nemajú svoj vlastný štát, padá úplne. De facto by drvivá väčšina príslušníkov minorít žijúcich na Slovensku nemala hlasovacie právo, podobne ako žiadne jazykové práva. Vyučovanie v materskom jazyku malo byť zaručené maximálne do takej miery, ako je zaručené vyučovanie v materskom jazyku pre slovenskú menšinu v ich domovskej vlasti. Jediné, čo mienila SP-NS príslušníkom národnostných menšín zaručiť, malo byť právo "opustiť územie Slovenského štátu a žiť vo svojom materskom štáte" v prípade, že im národný princíp Slovenského štátu nebude vyhovovať."

Toto rozdelenie občanov krajiny na zavrhnutých a vyvolených sa symbolicky v Ľudovom programe premietlo do systému sviatkov, ktorý mal byť v novom stavovskom štáte významne upravený. Špičky Pospolitosti naplánovali vznik troch kategórií sviatkov, ktoré mali byť dňami pracovného pokoja pre tých, ktorí by mali právo ich sláviť: šesť štátnych sviatkov pre všetkých občanov (mimo iných vyhlásenie vzniku Slovenského štátu či deň detí a mládeže), štyri národné sviatky výhradne pre príslušníkov slovenského národa (napr. výročia narodenia Štefánika, Hlinku a Tisa) a cirkevné sviatky pre príslušníkov danej registrovanej cirkvi.

3. Ľudské práva a diktát štátnej morálky – hovoriť o ľudských právach v súvislosti s Ľudovým programom SP-NS je trochu zavádzajúce, toto spojenie sa v ňom nenachádza ani raz: štát pod vedením Pospolitosti mal zakázať všetky politické prúdy, ktoré pokladá za opozičné – a teda nebezpečné, mienil spoločnosť vychovávať v duchu kresťanskej morálky a tradičných slovenských hodnôt, odstrániť voľnomyšlienkarstvo, homosexualitu, interrupcie, tzv. americké vplyvy na spoločnosť, rehabilitovať dr. Jozefa Tisa a v podstate zrušiť azylovú politiku. Slovenským občanom sa mohol teoreticky stať jedine človek, „ktorý pochádza z národa slovenského, prípadne slovanského, alebo iného európskeho národa, nekonal proti slovenskému národu alebo Slovenskému štátu a na

získanie občianstva má objektívny dôvod“. Z udeľovania občianstva mali byť úplne vylúčení občania z afrických a ázijských štátov, z USA, Izraela a Maďarska, pričom pridelenie občianstva malo byť spätne prehodnotené až do roku 1993.

4. Zahraničná politika – v oblasti zahraničnej politiky autori Ľudového programu okrem rozvíjania teórií sprisahania Židov a slobodomurárskych lóží ovládajúcich všetky svetové inštitúcie, identifikovali nepriateľov Slovenského štátu. Žiadali vystúpenie Slovenska z EÚ, NATO, MMF, Svetovej banky i OSN, zavedenie víz pre USA, Izrael a Maďarsko a presun armády a zabezpečenie južnej hranice. Maďarskú republiku označili za prvoradého nepriateľa slovenskej štátnosti a chceli podniknúť kroky „na obnovenie Malej dohody medzi Slovenskom, Rumunskom a Srbskom, pretože len keď spoločnými silami Maďarom navždy rozbijeme ich uhorský sen, len vtedy zavládne v strednej Európe skutočný pokoj a trvalý mier“

5. Záver

Ľudový program SP-NS a v ňom zakódované princípy šovinizmu, antisemitizmu, diskriminácie a nerovnosti implikujú preferovanie označenia „pravicovo extrémistická“ pre Slovenskú pospolitosť ako takú. Žiaľ, s týmito kategóriami sa zároveň spája ich zlá uchopiteľnosť a nedostatočná operacionalizácia, ktoré by čisto z nich odvodenú typologizáciu subjektov na pravicovo extrémistické a ústavne konformné významne diskreditovali. Z tohto pohľadu je dôležité pripomenúť vymedzenie toho, čo je naozaj extrémistické, ktoré svoju legitimitu odvíja z teórie demokracie, a jeho charakteristické znaky sú identifikovateľné a reliabilné. Teda definíciu Backesa a Jesseho, že extrémizmus je antitézou demokratického ústavného štátu (Mareš 2003: 21).

Stavovské zriadenie presadzované Slovenskou pospolitosťou je nielenže vzdialené tzv. slobodám ústavného liberalizmu Fareeda Zakariu (Zakaria 2005: 23), teda hodnotám moderných liberálnych demokracií, diskriminačným prístupom k volebnému právu a nerovným postavením občanov v spoločnosti nespĺňa ani len minimalistické požiadavky niektorých teoretikov procedurálnej demokracie na demokraciu ako „vládu všetkých“, ktoré stavajú legitimitu takéhoto systému na slobodných a férových voľbách. Extrémizmus Slovenskej pospolitosti je síce zrejmý i z protimenšinových či protižidovských vyhlásení, jej plán na odstránenie liberálnej parlamentnej demokracie však dáva dobrú príležitosť klasifikovať jej programovú líniu naozaj ako politicky extrémistickú.

Zoznam skratiek strán, občianskych združení a organizácií

ENF (tiež FEN) Európsky národný front (Front európskych národov)

HSL'S (HSL'S-SSNJ) Hlinkova slovenská ľudová strana (Hlinkova slovenská ľudová strana - Strana slovenskej národnej jednoty)

HVIM Hnutie 64 žúp

JSM Jednota slovenskej mládeže

ND Noua Dreapta (Nová pravica)

NK Národní korporativismus

NO Národní odpor

NO Slovensko Národný odpor Slovensko

NSS Nové slobodné Slovensko

SHO Slovenské hnutie obrody

SLS Slovenská ľudová strana

SNJ Slovenská národná jednota

SNK-SV (tiež SLNKO) Slovenská národná koalícia - Slovenská vzájomnosť

SNS Slovenská národná strana

SP Slovenská pospolitost'

SP-NS Slovenská pospolitost' - Národná strana

SP-S Stropkovská stráž

ŠNZ Študentský národný zväz

VF Vlastenecká fronta

Zoznam použitej literatúry a zdrojov

Publikácie, monografie a články

Danics, Š. 2003. Extremismus. Praha: Triton.

Fiala, P. 1998. Český politický extremismus a radikalismus z hlediska politologie. In: Fiala, P. (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 7-18.

Kamenec, I. 2005. Zmätení, nebezpeční a primitivní, SME, 15.10.2005. Dostupné z WWW:
http://www.prop.sk/zmateny_nebezpecny_a_primitivny.htm, overené k 24.4.2007.

Krno, M. 1998. Podoby pravicového extrémizmu na Slovensku dnes. In: Sýkora, E., Pfahl-Traugher, A., Krno, M., Hundseher, F., Vitko, M.. Pravicový extrémizmus na Slovensku a v Nemecku. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung.

Lee, A. M. 2004. Bestie se probouzí. Praha: BB Art. Mareš, M. 2003. Pravicový radikalismus a extremismus v České republice. Brno: Barrister&Principál.

Mareš, M. 2005. Teorie extremismu. In: Hloušek V., Kopeček, L. (eds.). Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátele a perspektivy demokracie. Brno: Masarykova univerzita pp. 297-326.

Miklošovič, D. 2006. Antidemokratické postoje mládeže v současnosti. In: Katuninec, M., Zálešák, T. Rub a líc demokracie. Filozofická fakulta Trnavskej univerzity: Trnava, pp 117-131.

Milo, D. 2004. Rasistický extrémizmus v Slovenskej republike. Bratislava: Ľudia proti rasizmu.

Milza, P. 2005. Evropa v černých košilích. Praha: Themis.

Zakaria, F. 2005. Budoucnost svobody. Praha: Academia.

Zondlak, J. 2006a. Evropská národní fronta. Dostupné z WWW:
<http://www.strat.cz/rexter/page.php?id=43>, overené k 24.4.2007.

Internetové zdroje

- Nové svobodné Slovensko. 2006a. Vyhlásenie k predčasným parlamentným voľbám v júni 2006. Dostupné z WWW: http://www.nss.sk/vyhlasenia/vyhlasenie_volby_2006.htm, overené k 24.4.2007.
- Slovenská pospolitost'. 1999a. Vyhlásenie Slovenskej pospolitosti k situácii v Kosove. Dostupný z WWW: <http://pospolitost.org/archiv/vyhlasenia/kosovo.htm>, overené k 24.4.2007.
- Slovenská pospolitost'. 2003a. Prijatie Slovenskej pospolitosti za člena Frontu európskych národov. Dostupný z WWW: <http://pospolitost.org/archiv/udalosti/fen.htm>, overené k 24.4.2007.
- Slovenská pospolitost'. 2004a. Štrasburg – Francúzsko, máj 2004. Dostupné z WWW: <http://pospolitost.org/cinnost/akcie/strsbrg2004/akcia.htm>, overené k 24.4.2007.
- Slovenská pospolitost'. 2004b. Dojmy z cesty do Štrasburgu. Dostupné z WWW: <http://pospolitost.org/cinnost/akcie/strsbrg2004/cesta.htm>, overené k 24.4.2007.
- Slovenská pospolitost'. 2004c. Prejav Vodcu v Modre v októbri 2004. Dostupné z WWW: <http://pospolitost.org/cinnost/akcie/modra2004/prejav.htm>, overené k 24.4.2007.
- Slovenská pospolitost'. 2005a. Slávnosť v dome Únie žien. Dostupné z WWW: <http://pospolitost.org/cinnost/akcie/ba2005/uniazien.htm>, overené k 24.4.2007.
- Slovenská pospolitost'. 2005b. Komárno, júl 2005. Dostupné z WWW: <http://pospolitost.org/cinnost/akcie/kn2005/akcia.htm>, overené k 24.4.2007.
- Slovenská pospolitost'. 2006a. List premiérovi Ficovi. Dostupné z WWW: <http://pospolitost.org/archiv/vyhlasenia/list.htm>, overené k 24.4.2007.

Internetové zdroje zamerané na extrémizmus:

- Security and Society. 2007a. Analýza internetovej stránky údajného neonacistického obchodu v Banskej Bystrici. Dostupné z WWW: <http://www.security-society.org/?q=node/427>, overené k 24.4.2007.
- Security and Society. 2007b. Funkcionár Pospolitosti sa možno zbaví obžaloby. Dostupné z WWW: <http://www.security-society.org/?q=node/554>, overené k 24.4.2007.

Dokumenty Ministerstva vnútra Slovenskej republiky::

Odbor násilnej kriminality Prezídia Policajného zboru. 2002. Výročná správa o stave a vývoji extrémizmu na území Slovenskej republiky v roku 2001. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

Odbor násilnej kriminality Prezídia Policajného zboru. 2005. Správa o boji proti prejavom násillia, intolerancie a extrémizmu na území Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

Články a spravodajstvo z médií

- Mlad' v politike, Týždeň, roč. III., č. 46, 2006, str. 23.
- Nie sú fašisti, Nový čas, 8.8.2005.
- SNS žiada rozpustiť Slovenskú pospolitost', Pravda, 3.11.2005.
- Trnka: Pochod Pospolitosti treba zakázať, Pravda, 15.11.2005.

Vodcu Slovenskej pospolitosti zatkli, Pravda, 30.10.2005.

Vodcu Slovenskej pospolitosti zatkli za výtržníctvo, Pravda, 30.8.2006.

Základné programové dokumenty

Slovenská ľudová strana. 2006a. Program slovenskej pospolitosti. Dostupné z WWW:
<http://pospolitost.org/archiv/volby2006/program.htm>, overené k 24.4.2007.

Slovenská pospolitosť. 2005b. Ľudový program Slovenskej pospolitosti - Národnej strany. Dostupné z WWW: <http://pospolitost.org/cinnost/akcie/ba2005/programspns.pdf>, overené k 24.4.2007.

On-line dostupné archívy časopisov a periodík ultrapravicových organizácií

Hlas národnej stráže. Dostupné z WWW: <http://www.nss.sk/hlasns/hlasns.htm>, overené k 24.4.2007.

Hlas Nového slobodného Slovenska. Dostupné z WWW: <http://www.nss.sk/hlasns/hlasns.htm>,
overené k 24.4.2007.

Nástup. Dostupné z WWW: <http://www.jsm.snj.sk/nastup/Nastup.html>, overené k 24.4.2007.

Právo národa. Dostupné z WWW: <http://www.sho.sk/Pravo%20Naroda/pn.htm>, overené k 24.4.2007.

Prúty. Dostupné z WWW: <http://www.pospolitost.org/cinnost/tlacoviny.htm>, overené k 24.4.2007.

Sloven. Dostupné z WWW: http://www.snj.sk/sloven/05_00_Sloven_archiv.html, overené k 24.4.2007.

Extremistická symbolika a její postih

Autor: Petr Černý

Email:

The article describes the concept of democratic state's protection in relation to the sanctions against the persons who use the extremist symbols. Using some symbols is outlawed in the Czech Republic and in the other European states. This prohibition refers to use the symbols of some present extremist organizations and some historical totalitarian systems. These organizations lead(ed) their politics against democracy. The article mentions a few law cases (in the Czech Republic and in Germany) and warns of abuse of legal means.

Na následujících řádcích se budeme zabývat současným politicko – právním omezením užívání určitých symbolů, které jsou nebo byly charakteristické pro tzv. extremistické organizace. Předmětem našeho zkoumání nebude výklad trestněprávních předpisů a nuancí jejich výkladu, ale spíše obecný český přístup k právní úpravě v jejím evropském kontextu.

Jednou ze základních funkcí symbolu je vytvoření informační zkratky. Tato funkce není spojena jen s extremistickou scénou, ale projevuje se i v běžném životě. Symbol respektive značku (logo) používají obchodní společnosti, cechy i politické strany. Cílem těchto symbolů je vytvořit zástupce, který v sobě bude obsahovat určité informace o subjektu, který tento symbol užívá. Není třeba užívat rozsáhlý popis idejí, postojů, názorů či personálního obsazení, který subjekt prezentuje, postačí, jestliže tyto informace subjekt s určitým symbolem spojí tím, že ho v určitých souvislostech užívá. Pozorovatel, který tento symbol vnímá, si na základě svých znalostí o významu symbolu vytváří určitou představu o subjektu, který tento symbol užil. Samozřejmě tato představa pozorovatele nemusí vždy přesně odpovídat záměru subjektu, jenž tento symbol použil. Jistému pozměnění informací se zřejmě v komunikaci nelze vyhnout, neboť pozorovatel vykládá symbol s určitým vlastním hodnotovým a informačním základem. 1

Určité symboly jsou spojeny s totalitními režimy a politickými organizacemi, které tyto režimy vedly. Užití takových symbolů je často spojováno s právní sankcí a jedná se o průlom svobody projevu. Na základě historické zkušenosti s nacismem, fašismem a komunismem bylo v Evropě přistoupeno ke specifickému pojetí svobody projevu a ochrany demokratického státu. Tento přístup umožňuje vyloučit z politického boje některé myšlenky, a tím i symboly, které tyto myšlenky prezentují.

Naproti tomu v USA je kladen zvýšený důraz na možnost prezentace všech myšlenek a ideologií. Často je v této souvislosti citován výrok soudce Nejvyššího soudu USA Brandeise, který zazněl v případě Whitney vs. California: „Největší hrozbou svobodě představuje lhostejný národ, veřejná diskuse je politickou nutností, a toto by mělo být základním principem americké vlády.... Cesta k bezpečnosti vede přes možnost svobodně diskutovat o všech zlořádech a navrhovaných řešeních, ochranou proti špatným radám jsou rady dobré.“ (Seng 1994:20). Zatímco v USA je zastáván názor, že pouhé abstraktní učení o morální správnosti nebo dokonce morální nutnosti násilí není to stejné jako připravovat skupinu lidí pro spáchání násilného zločinu, evropský pohled je jiný. Historie ukázala, že realizace některých ideologií v praxi vedla nejen k destrukci demokracie, ale i k miliónům obětí. Je tedy třeba zabránit určitým politickým proudům, aby se prosadily. Tato koncepce nazývaná „obranyschopná“ nebo „bránící se demokracie“² je akcentována v řadě odborných prací i v judikatuře nejvyšších soudních orgánů. Pod názvem „militant democracy“ tuto koncepci jako první zveřejnil Karl Loewenstein v reakci na nacionální socialismus již roku 1937 v časopise The American Political Science Review (Drier 2004: 1507). Projevem této koncepce je zakotvení trestně právního postihu členů a příznivců skupin, které tyto ideologie zastávají. Tyto subjekty jsou v mimoprávních oborech označovány jako extremistické, a to ve vztahu k demokratické společnosti a jejímu uspořádání, jak je v Evropě chápáno v posledních desetiletích. Jistě lze vést debaty o tom, do jaké míry je tato koncepce efektivní, kam až může vést a jaká je její realizace. Avšak realitou je její hluboké zakotvení v evropských ústavách a dalších právních předpisech většiny evropských států. Navíc je patrná tendence spíše k posilování této koncepce, než k jejímu oslabování.

Jak již bylo zmíněno, pro extremistické organizace byly a jsou typické určité symboly. Jako příklad lze uvést nejznámější – hákový kříž. Jde o symbol užívaný nejen německou NSDAP, ale i soudobými neonacisty. Často v této souvislosti bývá prezentován nesprávný názor, že osoba je trestně stíhána pro znázornění hákového kříže.³ Tak tomu ovšem není. Jde o postih za snahu o propagaci či projevování sympatií k myšlenkám, které subjekty užívající hákový kříž zastávají. Samo znázornění hákového kříže tedy k trestněprávnímu postihu nestačí, je třeba, aby přistoupily i další aspekty (prvky) jednání. Stěžejním prvkem je vůle osoby přihlásit se k myšlenkám, jež organizace užívající hákový kříž užívaly nebo užívají.

Jestliže se osoba s hákovým křížem na prsou postaví na ulici, je povinností policie zkoumat, zda tímto jednáním není páčán trestný čin.⁴ Jestliže se však například prokáže, že toto jednání je součástí uměleckého vystoupení, které má naopak za cíl karikovat nacistický režim, jde o nezávadné jednání, neboť chybí úmysl přihlásit se k myšlenkám nacismu či neonacismu. Občas je česká trestněprávní koncepce zaměňována s německou a rakouskou právní úpravou, která jasně říká, že je zakázáno zobrazovat hákový kříž a s ním zaměnitelné symboly. Avšak z této německo-rakouské zásady existují četné výjimky zakotvené přímo v zákoně nebo stanovené judikaturou. Tyto výjimky zajišťují, že může být natočen historický film, napsána odborná práce, či může být tato část historie součástí vzdělávacího procesu (blíže Černý 2005a: 174-179). Stejně jako se vyvíjí společnost, vyvíjí se i extremistické ideologické proudy a skupiny. Historický nacismus ve smyslu politiky NSDAP již neexistuje, avšak má své následovníky. Ti mohou používat hákový kříž jako projev ideové návaznosti, ale mohou užívat zcela jinou symboliku. Dokonce nemusí na nacismus či jiný historický

extremistický směr vůbec navazovat. Prezентují-li však stejně neakceptovatelné a pro demokratickou společnost nebezpečné myšlenky jsou oni a jejich symbolika postihováni.

Často se ze strany pravicových i levicových extremistů ozývá volání po zavedení seznamu symbolů, které se nesmí užívat. Jak z dosud uvedeného plyne, nejde o postih symbolů, ale o postih ideologií, jež symboly prezentují. Takovýto seznam tedy nemůže být sestaven, neboť by časem zcela ztratil na aktuálnosti. Extremisté by si našli nové symboly, jimiž by propagovali svou ideologii. Symbolem, jehož užívání může být postihováno, se může stát cokoliv. Záleží na tom, jaký způsob a prostředek prezentace si subjekt zvolí (od grafického znázornění, přes hesla až k charakteristické písni). Může to tedy být i dosud zcela nepolitický symbol.⁵ Uvedme konkrétní případ. Dne 1. května 2007 se v Brně měla konat již několikátá demonstrace neregistrovaného hnutí Národní odpor. Na základě posudku soudního znalce, který Národní odpor charakterizoval jako neonacistickou organizaci, byla tato demonstrace rozpuštěna. Ze strany příslušníků k tomuto hnutí pak byly slyšet pochybnosti o tom, co může být na heslu a nápisu „Národní odpor“ závadného. Někteří se dokonce nebáli přirovnání hesla „Národní odpor“ k „národnímu obrození“, ve smyslu hnutí českého obyvatelstva 19. století. Zde však evidentně došlo k nepochopení současné shora uvedené koncepce právní úpravy projevující se v zákazu demonstrace ne proto, že bylo provoláváno heslo „Národní odpor“, ale pro to, co tento název (symbol) znamená. Jednalo se o název (symbol) neonacistické organizace, která směřuje proti hodnotám, na nichž chce současná demokratická společnost bez výhrady trvat.

Uvedený postup magistrátu města Brna má však jednu obecnou slabinu, která se výrazně projevila právě v uvedeném případě. Politologie není exaktní věda, ve které by bylo možno vše jasně spočítat, stejně tak i znalec je při hodnocení ovlivněn svými znalostmi a postoji, které se projevují v hodnocení zkoumaného subjektu. Orgány veřejné moci jsou však na znaleckém posudku značně závislé. To neznamena, že by se jím musely vždy řídit a ani nelze tvrdit, že by tato jistá závislost byla jevem výjimečným, vyskytujícím se jen ve vztahu k extremistům. Jde spíše o typický rys právního systému.⁶ Znalecký posudek dává v řízení tušit, jak orgán rozhodne a je na stranách, aby se prostřednictvím dalších důkazů a jiných posudků pokusily znalecké hodnocení vyvrátit. V případě brněnské demonstrace Národního odporu nešlo o běžné správní či trestní řízení, ve kterém by měl svolavatel shromáždění možnost bránit se proti znaleckému hodnocení. To ho však nezabavuje možnosti následně se právními prostředky proti rozhodnutí magistrátu bránit. V případě Národního odporu však není znalecký posudek podepřen jen hodnocením znalce, ale i několika rozhodnutími Nejvyššího soudu, ve kterých byl Národní odpor uveden jako jedna z organizací navazujících na nacismus.⁷

Ve vztahu k Národnímu odporu jde zřejmě o rozhodnutí precedentní, neboť dalo jasný signál o charakteru této organizace a přípustnosti jejího veřejného působení. Jestliže nedojde k nějakému výraznému zvratu v podobě rozhodnutí soudu o nesprávnosti postupu magistrátu, bude zřejmě toto rozhodnutí vzorem pro postup ostatních měst a obcí ve vztahu k akcím Národního odporu. Lze se domnívat, že nebude-li dodatečně zpochybněn charakter Národního odporu jako neonacistické

organizace, která svým ideovým zaměřením směřuje proti současným hodnotám demokratické společnosti, může být založena i trestně právní odpovědnost osob, jež používají symboly tohoto hnutí. V případě Národního odporu se však jedná o výjimku z oblasti skupin označovaných za extremistické, neboť Národní odpor tím, že se hlásí k nacismu, naplňuje zároveň i definice trestního zákona. Obecně však platí, že extremismus je politologický ne právní pojem, a tak ne každý, kdo je označován za extremistu může být trestně stíhán. Stejně tak to platí pro extremistické organizace a užívání jejich symbolů. Extremismus je ze strany trestního práva sankcionován až ve chvíli, kdy přeroste do násilí, hlásání nenávisti, diskriminace, hanobení určitých skupin obyvatel atd.⁸ Dosud jsou nebo byly policistům pro orientaci v extremistické oblasti doporučovány dvě základní publikace, a to „Symbolika extremistických hnutí“ od J. Chmelíka a „Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti“ od M. Mareše vydaná přímo jako manuál pro policisty. Ačkoliv obě publikace lze považovat za vědecky hodnotné a Marešovu práci za výborně zpracovanou a obohacující, je otázkou, do jaké míry jsou použitelné při praktické policejní práci.

J. Chmelík rozděluje symboly na základě rasového zaměření na tři kategorie: 1) Symboly se zjevným rasovým motivem (kategorie A), v jejichž ideovém obsahu je otevřeně deklarována národnostní, rasová, třídní nebo náboženská zášť (např. hákový kříž, označení Ku - klux - klanu, keltský kříž, Blood and Honour) 2) Symboly s latentním rasovým motivem (kategorie B), mají zpravidla stejné znaky jak kategorie A, rozdíl spočívá v míře obecného povědomí významu a charakteru znaku a v míře identifikace jednotlivce s obsahem a významem znaku (Skrewdriver, protěž, symboly Bohemia Hammer Skins atd.). 3) Symboly prosté rasového motivu (kategorie C), zpravidla jsou obecně zavrhovány z morálního hlediska pro svůj obvykle vulgární nebo jinak nevhodný obsah a způsob prezentace, nejsou ve společnosti zakázány a jsou společností tolerovány, např. SHARP, Skinheads, Ian Stuart (Chmelík 2000: 56 - 97, Chmelík 2001: 163). Není cílem tohoto článku polemizovat s J. Chmelíkem o zařazení některých symbolů prostřednictvím jeho vlastní kategorizace. Lze však poukázat na příklad Totenkopf (Smrtihlav), který je uveden jak v kategorii A, tak v kategorii C, kde je jen doplněn o nápis „Ride or Die“ (Chmelík 2000: 68, 92). J. Chmelík sám uvádí, že v jisté formě není tento symbol závadný (podobný emblém používaly např. i československé legie v Rusku a v Itálii). Tím však svou kategorizaci sám relativizuje, a naopak potvrzuje shora uvedený přístup spočívající v nutnosti vždy přihlídnout ke kontextu a účelu užití symbolu. Uvedená kategorizace tak může sloužit spíše pro znalce v určení obtížnosti identifikace symbolem prezentovaných idejí, než pro policisty na ulici.

Marešova publikace upozorňuje, že ne každého, kdo je byt i ve Zprávě o problematice extremismu Ministerstva označen za extremistu, je možno trestně stíhat. Na druhou stranu časté zpochybňování nebo přímo popírání trestně právní odpovědnosti některých skupin a jejich symbolů uvedených v manuálu může ztížit orientaci běžného policisty, který potřebuje vědět, které symboly jsou závadné a na ty a jejich nositele se zaměřit. Obecně by pro policistu, který se má na ulici rozhodnout, zda zasáhnou, bylo zřejmě příznivější podstatné ztenčení celé publikace na obsah symbolů s víceméně nespornou trestněprávní relevancí. Například zařazení legálně působících politických stran (např. Právo a spravedlnost, Dělnická strana a další) považují pro potřeby Policie za zavádějící. Zvláště, jsou-li symboly těchto legálně působících subjektů uvedeny na přiložené kartě vedle nacistických a

neonacistických symbolů. Je sice pravdou, že tyto subjekty jsou zařazeny ve Zprávě Ministerstva vnitra, avšak mezi uvedením subjektu jako extremistického v této zprávě a založením trestně právní odpovědnosti je velký kus cesty. Tento obsažný přístup zpracování může však mít u policistů i opačný dopad, a to, že budou schopni rozlišit, které symboly nejsou právně závadné a jejich nositele nebudou zatěžovat prověřováním. Nebo si v určitých případech budou vědomi problémů, které by mohl způsobit nositel jinak nezávadného symbolu. Která z uvedených variant postupu bude častější, ukáže praxe. Dále považuji za přinejmenším diskutabilní zařazení některých volně prodejných oděvních značek (např. Dr. Martens, Lonsdale), které již v současné době lze těžko spojovat s pravicovým extremismem.

Specifickým případem je oděvní značka Thor Steinar, kolem které se již vedly rozsáhlé diskuse i v Německu. Otázka spojení této značky s nacistickými symboly se dostala i před německé soudy. Brandenburský vrchní zemský soud řešil případ trestnosti používání tohoto obchodního loga. Tato značka byla používána na oblečení a různých doplňcích (např. klíčenku). Toto logo bylo vyvedeno ve více variantách, avšak vždy za použití runového písma, přičemž byly kombinovány různé varianty run (Tyr-rune, Wolfsangel10, Siegrune11), dříve používaných i za nacismu. Vrchní zemský soud došel k závěru, že vzhledem k četným grafickými i barevným úpravám run jde o fantazijní symbol, nepodobající se symbolům užívaných za nacismu. Samotné použití runového písma nelze vzhledem k jeho historii považovat za znak nacistických organizací. Nemůže se tedy jednat o symbol zaměnitelný průměrným pozorovatelem za nacistický symbol. Je však třeba zkoumat, zda nebyl naplněn některý z jiných trestných činů, např. podněcování nenávisti lidu (§ 130 StGB). K obdobnému závěru dospěl i Spolkový nejvyšší soud (BGH) v případě posouzení hesla „Ruhm und Ehre der Waffen SS“ (Sláva a čest zbraním SS). BGH dospěl k závěru, že se nejedná ani o heslo Hitlerjugend („Blut und Ehre“, „Krev a čest“), ani o heslo jednotek SS („Meine/unsere Ehre heißt Treue“, „Mojí/naší ctí je věrnost“), ani o heslo jim podobné. Avšak zároveň vyjádřil úvahu o možnosti spáchání jiných trestných činů, zejména oslavování doby nacismu (§ 130 odst. 4 StGB).

V případě nošení kovového přívěsku ve tvaru tzv. Lebensrune12 dospěl Bavorský vrchní zemský soud k závěru, že bez příslušného odkazu na SA není tento symbol způsobit u třetích osob vyvolat dojem, že je jeho obsah spojený s SA. V České republice jsou oděvy se značkou Thor Steinar běžně distribuovány a může si je zakoupit prakticky kdokoli. I když je zřejmé, že tato ediční řada byla navržena pro příznivce vikingské a starogermánské historie, z čehož plyne její oblíbenost v neonacistické scéně, nelze s určitostí říci, že by byla spojena s extremistickou organizací, jejíž ideologii by zastupovala a že by ji tato organizace používala ke své propagaci. Lze se spíše domnívat, že jde o komerční záměr. V případě, kdy by tuto značku počala užívat určitá neonacistická organizace jako svůj symbol identifikace a propagace, mohl by se i z této značky stát symbol, jehož užívání by bylo zakázané. Závěrem lze uvést, že je třeba velké obezřetnosti, jak ze strany orgánů činných v trestním řízení, tak ze strany soudních znalců samotných, neboť na jejich posouzení spočívá vyvozování trestní odpovědnosti osob. I přes shora uvedenou koncepci „obranyschopné demokracie“ je totiž nutno mít stále na paměti, že demokracie je tu proto, aby poskytovala maximální možnou míru svobody. Lidská práva a svobody tak mohou a měla by být omezována jen v nejnepříjemnějších případech. Nesprávně pochopená symbolika může vést k nepřiměřeným a

nespravedlivým sankcí. To může eskalovat až k honu na čarodějnice, jako se to stalo v jedné berlínské škole, kde byl dokonce vydán zákaz nošení oblečení značky Lonsdale. Toto absurdní omezení musel zrušit až správní soud.

LITERATURA:

Bayerisches Oberstes Landesgericht 5. Strafsenat, rozhodnutí ze dne 27.10.1998, Az: 5St RR 185/98, dostupné na www.jurisweb.de, ověřeno ke dni 6.11.2006

Bundesgerichtshof 3. Strafsenat, rozsudek ze dne 28.7.2005, Az: 3 StR 60/05, In Neue Juristische Wochenschrift, roč. 2005, str. 3223

Brandenburgisches Oberlandesgericht 1. Strafsenat, rozsudek ze dne 12.9.2005, Az: 1 Ss 58/05, In Neue Juristen, roč. 2005, str. 564; také dostupné na www.jurisweb.de, ověřeno ke dni 6.11.2006

Černý, P. 2005. Politický extremismus a právo, Praha: Eurolex Bohemia

Černý, P. 2005. Případ Mein Kampf – poslední dějství, In Právní rozhledy č. 14, Praha: C.H.Beck

Drier, H. a kol. 2004. Grundgesetz. Kommentar. Band I. Tübingen: Mohr Siebeck.

Chmelík, J. 2001. Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, Praha: Linde.

Chmelík, J. 2000. Symbolika extremistických hnutí. Praha: Trivis

Mareš, M. 2006. Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti. Praha: Ministerstvo vnitra.

Pithart, P. 1996. „Utopie lhostejnosti: O nesnesitelné lehkosti slov“. In AUC Iuridica č. 1-2/1996, Sborník z vědecké konference – Tolerance svoboda projevu a její meze, Praha, Univerzita Karlova.

Seng, P.M. 1994. „Trestní stíhání tisku pro publikování protistátního materiálu podle práva USA“ In Svoboda projevu a tisku – sborník příspěvků z mezinárodních konferencí 1994, Brno: Masarykova univerzita.

Verwaltungsgericht Berlin 3. Kammer, rozhodnutí ze dne 26.4.2001, Az: 3 A 443.01, dostupné na www.jurisweb.de, ověřeno ke dni 6.11.2006

Poznámky:

1 Právní teorie tento jev nazývá předporozuměním.

2 Například P. Pithart hovoří v této souvislosti o aktivní toleranci (Pithart 1996: str. 19). V německé terminologii se užívá také pojem „bojovná demokracie (streitbare Demokratie)“.

3 Národní odpor na svých internetových stránkách v článku „Zavržený symbol“, vyjma mystického významu svastiky, uvádí, že za jakékoliv použití hákového kříže, bude každý již předem odsouzen za propagaci fašismu; skutečným cílem je však ve skutečnosti zničit magický rozměr v životě člověka v zájmu nízkých ryze materialistických pudů.

4 Zejména půjde o trestný čin podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 260 a § 261 trestního zákona.

5 M. Mareš vcelku vtipně na jedné přednášce uvedl příklad s potencionálním použitím Mickey Mouse jako extremistického symbolu. Postačí, aby ho určitá extremistická skupina začala takto vnímat a používat. Jde však o případ dovedený ad absurdum.

6 V soudních sporech o děti je často požizován posudek z oboru psychologie ve kterém se znalec přímo vyjadřuje komu by dítě mělo být svěřeno do péče. U obětí trestných činů, zvláště sexuálního charakteru, je vyhotovován znalecký posudek za účelem zjištění pravdomluvnosti oběti, její svědectví pak může být (a bývá) jediným přímým důkazem o vině obžalovaného. Takovéto příklady z obecné právní praxe dokládají význam znaleckých posudků.

7 Jedná se například o rozhodnutí ve věci vydání knihy Mein Kampf sp. zn. 3 Tdo 1174/2004.

8 Jako příklad lze uvést ustanovení § 198 trestního zákona: „1) Kdo veřejně hanobí a) některý národ, jeho jazyk, některou etnickou skupinu nebo rasu, nebo b) skupinu obyvatelů republiky pro jejich politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. 2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nejméně se dvěma osobami.“

9 Známa také jako Kampf rune - Runa boje, byla pohanským znamením Tyra, boha války, a také symbolem vůdcovství v bitvě. Běžně je používaly SS jednotky místo křesťanského kříže k označení hrobu. Tyr rune na levé paži označovala absolventa SA Reichsführerschule, která až do roku 1934 vychovávala důstojníky SS. Později byla označením specialistů náborového a výcvikového oddělení SS (Chmelík 2000: 39).

10 Označovaný jako vlčí hák, byl původně pohanským talismanem s magickou silou odhánějící vlky. Jako symbol jej v 15. století používali rolníci v období povstání proti německým knížatům. I z tohoto důvodu byl považován nacisty za symbol svobody a nezávislosti. Sraženou verzi Wolfsangel s hákovými rameny nosili příslušníci NSDAP jako původní odznak této strany, později tuto runu převzaly holandské SS (Chmelík 2000: 39)

11 Je runou vítězství. Kolem roku 1932 zaměstnanec firmy na výrobu odznaků Ferdinanda Hoffstatera příslušník SS Walter Heck, grafický návrhář z Bonnu, nakreslily Siegruny vedle sebe. Tím vytvořil jedinečnou značku jednotek SS, které ji od této doby začali používat (Chmelík 2000: 39)

12 Označována za runu života. Přijala ji i společnost SS Lebensborn, která pečovala o domy matek. Objevovala se i na dokumentech SS a hrobech, kde označovala datum narození (Chmelík 2000: 39)

Euroskepticismus a krajně pravicové strany v České republice

Autor: Vlastimil Havlík
Email:

Extreme right-wing parties have become an integral part of political science research during recent decades. Many scholars presuppose strong linkage between the position on the left-right scale and the attitude of political party towards the European integration. This article focuses on the „European“ dimension of ideological profiles of Czech right-wing parties and clasifies them through Taggart and Szczerbiak`s concept of euroscepticism.

Výzkum postojů politických stran k evropské integraci (Evropské unii) sehrává nezanedbatelnou roli v bádání procesu evropeizace, který má v politologickém diskursu posledního desetiletí nezastupitelné místo. Jsme svědky desítky publikací, které se snaží s větším či menším úspěchem teoreticky postihnout variabilitu názorů jednotlivých stran na evropský integrační proces (příznačné jsou práce týkající se fenoménu euroskepticismu), provádějí samotnou „evropskou“ klasifikaci politických stran či zařazují problematiku vymezování stranického postoje k evropské integraci do širšího rámce evropeizace.

(viz např. Havlík – v tisku; Ladrech 2002; Mair 2007). Jiný přístup volí autoři, kteří svoji pozornost věnují nadnárodním stranickým aktivitám (vytváření evropských politických stran a frakcí v Evropském parlamentu – viz např. Fiala, Mareš 2001; Fiala., Mareš, Sokol 2007; Dočekalová 2004; Gaffney 1996). Předkládaný text lze přiřadit k první tématické skupině, jeho pozornost se soustředí na vztah rodiny krajně pravicových stran k evropské integraci. První část obsahuje stručné vymezení toho, co budeme chápat pod pojmem euroskepticismus, následuje reflexe odborné literatury, zabývající se vztahem krajní pravice k evropské integraci, poslední část textu pak tvoří případové studie českých krajně pravicových stran, konkrétně Sdružení pro republiku – Republikánské strany Československa (SPR-RSČ), resp. Republikánů Miroslava Sládka (RMS) a Národní strany (NS).

1 Tvrdý a měkký euroskepticismus

Rostoucí význam evropského integračního procesu se promítl i do podoby stranické soutěže a jejích aktérů. Postoje politických stran se v „evropské“ otázce konkretizovaly a zároveň diferencovaly od subjektů bezvýhradně podporujících evropský integrační projekt, přes strany lavírující mezi

umírněnou podporou a naopak mírnou skepsí, nezanedbatelnou část pak představují formace se stabilně negativním postojem k evropské integraci – pro označení těchto stran se vžil termín euroskeptické. Není záměrem tohoto textu podat úplný přehled přístupů jednotlivých autorů k problematice euroskepticismu, ostatně znamenalo by to nošení kaprů do rybníka, neboť i v českém prostředí můžeme čtenáře odkázat na několik textů, které se v různé souvislosti teoretickým vymezením euroskepticismu zabývaly (Havlík 2005: 6-28; Kaniok 2006b; Kopeček 2004; Palovský 2004). Omezme se proto na konstatování, že v politologické obci patří k nejcitovanějším a nejpoužívanějším pojetím euroskepticismu přístup politologů Paula Taggart a Alekse Szczerbiaka, který se stane východiskem i tohoto textu.² Taggart se Szczerbiakem rozlišili (v návaznosti na průkopnický Taggartův text (Taggart 1998) podle intenzity odporu politické strany vůči evropské integraci tvrdý a měkký euroskepticismus (Taggart, Szczerbiak 2001: 10). V revidované podobě opustili členství EU jako jedno z kritérií pro identifikaci tvrdého euroskepticismu a definovali obě varianty euroskepticismu následujícím způsobem: Tvrdý euroskepticismus představuje: „princiální opozici vůči projektu evropské integrace v podobě EU, a to především ve smyslu odmítání transferu moci směrem k nadnárodním institucím“ (Szczerbiak, Taggart 2003: 12). Podstatou měkkého euroskepticismu je „...absence principiální kritiky vůči EU, ale přítomnost opozice vůči současné či plánované trajektorii, jejímž obsahem je nárůst kompetencí a suverenity EU“ (Szczerbiak, Taggart 2003: 12). Kritériem pro rozlišení euroskepticismu se tak stal přenos pravomocí národních států směrem k nadnárodní EU. Jednotlivé varianty euroskepticismu se přitom liší hloubkou protestu proti supranacionalizaci národní politiky ztělesněnou EU. Zatímco tvrdě euroskeptické strany odmítají přenos kompetencí nad národní úroveň jako takový (a tím i EU, která je výsledkem tohoto procesu), měkce euroskeptické strany akceptovaly současnou Evropskou unii, ale ta pro ně představuje z hlediska supranacionalizačního posunu přijatelné maximum, tj. odmítají další „zbytňování“ nadnárodní dimenze EU.

² Teoretický vhled do problematiky postojů krajně pravicových stran k evropské integraci

Významná část odborné literatury, která se soustředí na otázku pozice politických stran k evropskému integračnímu procesu, hledá spojitost mezi postojem k evropské integraci a pozicí politických stran v rámci pravolevého spektra, resp. systémovou pozicí strany. Politolog Nick Sitter (2002) vychází z již zmíněného Taggartova a Szczerbiakova pojetí euroskepticismu a dává do souvislosti euroskepticismus s politikou opozice. Sitter přitom rozlišuje tři druhy opozice. První z nich determinuje soupeření (převážně) dvou catch-all stran, které hrají v daném stranickém systému rozhodující roli. Tyto zaujímají – pokud vůbec nějakou – měkkou variantu euroskeptického postoje (Sitter 2002: 14-17). Druhý typ představuje teritoriální nebo také „překlenovací“ (cross-cutting, překlenovací vzhledem k pravolevému kontinuu) opozice, jež je spojena s obhajobou konkrétních hodnot nebo zájmů (území, skupiny obyvatelstva, kulturních hodnot, (sub)národní entity). Prosazování euroskeptického postoje, které je pravděpodobnější než v případě první varianty, touto skupinou politických stran bývá limitováno volebními výsledky a koaliční strategií jednotlivých subjektů (Sitter 2002: 17-21). Třetí typ výskytu euroskeptického postoje, jemuž se budeme věnovat podrobněji, dává Sitter do souvislosti s existencí politických stran na obou okrajích pravolevého kontinua. Nikoli překvapujícím způsobem Sitter (2002: 21) konstatuje, že skupina politických stran, které se nacházejí na okrajích stranického spektra, je nejvíce různorodá. Sám přitom rozlišuje tři skupiny stran – komunistické, fašistické a protestní (populistické pravicové a strany nové levice, vznikající a nabývající na relevanci přibližně od 60. let XX. století).³ Zároveň hovoří o tom, že výskyt

euroskepticismu je u této množiny stran nejčastější. U komunistických stran k tomu vytváří předpoklad jednak jejich antisystémová pozice a jednak jejich odmítavý postoj k tržní ekonomické politice, která je jedním ze základních kamenů Evropské unie. U (krajně) pravicových stran bývá euroskepticismus jedním z průvodních jevů xenofóbně nacionalistického postoje. Na rozdíl od komunistických a fašistických stran u protestních stran (jako příklad uvádí Sitter zelené strany, radikálně levicové formace, odštepivší se od sociální demokracie, nebo pokrokové strany v severských zemích) míra (a vůbec přítomnost) euroskepticismu záleží v rozhodující míře na jejich pozici v systému, resp. na tom, jakou měrou je „euroskeptický prostor“ již obsazen ostatními relevantními politickými subjekty (Sitter 2002: 22). V souvislosti s výskytem euroskepticismu u krajně pravicových stran dospěla – ač jiným způsobem – k podobnému závěru zmíněná dvojice politologů Paul Taggart a Aleks Szczerbiak (2001). Taggart se Szczerbiakem předložili primárně z dotazníkového šetření vycházející přehledovou studii o výskytu stranického euroskepticismu v desítkách kandidátských zemích střední a východní Evropy. Jeden z jejich dílčích závěrů hovořil sice o zásadní neexistenci příčinné souvislosti mezi pozicí politické strany na pravolevé škále, na druhé straně si povšimli v pravé části spektra „...převahy nacionalistických stran a krajně pravicových stran vyjadřujících nějaký druh euroskepticismu...“ (Taggart, Szczerbiak 2001: 21). Zároveň konstatovali, že strany, které zaujímají v rámci svých stranických systémů periferní postavení, resp. se jedná (často o pravicové) extrémní strany, mají tendenci k zaujetí euroskeptického postoje (Taggart, Szczerbiak 2001: 22-23; srov. Taggart, Szczerbiak 2003a: 17-18; Taggart, Szczerbiak 2003b; Taggart, Szczerbiak 2004: 5). Podobný nástroj – tedy expertní dotazníky – zvolila pro svůj výzkum závislosti postoje politické strany k evropské integraci na její pozici v pravolevém kontinuu trojice autorů Liesbet Hooghe, Gary Marks a Carole J. Wilson (2004). S použitím kvantitativních metod poté formulovali řadu závěrů o výskytu různých postojů k evropskému integračnímu procesu u různých stranických rodin (resp. skupin stran, zaujímajících totožnou nebo podobnou pozici v rámci pravolevé dimenze). Z hlediska našeho zájmu se jeví jako nejvýznamnější dílčí závěr o „bez výjimky vysoce euroskeptickém“ „evropském“ názoru stran na pravém kraji spektra. Euroskepticismus radikální pravice dávají autoři do souvislosti s nacionalismem (ohrožení národního státu), obavami těchto stran z imigrace a obranou tradičních hodnot (obrana tradiční rodiny) – jinými slovy: názor radikálně pravicových politických stran na evropskou integraci znamená extrapolaci jejich ideologické báze (Hooghe et al. 2004: 133-135). Obratem není možné nepoukázat na skutečnost, že ve zmíněném textu vložili autoři takřkajíc „do jednoho krajně pravicového pytle“ pestrou řadu radikálně pravicových a pravicových protestně populistických formací (namátkou Vlámský blok, francouzskou Národní frontu či Dánskou lidovou stranu), což poněkud „rozvolňuje“ a problematizuje předložené závěry. Takto široce pojatá skupina politických stran přirozeně přináší různorodost nejen profilů jednotlivých formací, ale i důvodů kritiky evropského integračního procesu, a tím devalvuje předkládanou souvislost euroskepticismu s formacemi na pravém okraji stranického spektra. Podle italského politologa Nicolò Contiho (2003: 3-4) vysvětluje postoj politické strany k evropské integraci její prostorové umístění v systému, resp. její pozice na ose pravice-levice a vládní/opoziční role, kterou zaujímá. Conti na základě kombinace těchto proměnných pracuje s osmi typy politických stran, přičemž s každým spojuje jednu z pěti kategorií postoje k evropské integraci. Pro skupinu krajně pravicových stran by měl být podle Contiho typický tvrdě euroskeptický (pokud se nacházejí v opozici), potažmo měkce euroskeptický postoj (v případě, že mají zastoupení ve vládě – Conti 2003: 22). Předchozí řádky ilustrovaly nejen reflexi postoje politických stran, které se nacházejí na pravém kraji stranického spektra, k evropské integraci, ale ukázaly rovněž terminologickou nejednotnost ohledně rodiny krajně pravicových stran. Ostatně po bližším pohledu na odbornou literaturu zabývající se krajní pravíci (srov. např. Fiala 1998; Mareš 2003: 13-108) nemůže být toto

zjištění překvapivým. Jak uvádí brněnský politolog Lubomír Kopeček, „v záplavě odborných prací snažících se tento fenomén [krajní pravici – V.H.] uchopit a zkoumat chybí terminologicky a obsahově jednotící konceptualizace, která by se dala označit za obecně přijímanou a dostatečně koherentní“ (Kopeček 2007: 78). Na tomto místě nechceme polemizovat s pojetími pravicového extremismu nebo radikalismu, ani rozvíjet nový přístup ke zkoumání krajní pravice, cíl následujících řádek bude mnohem skromnější, a to pouze pomocí přihlášení se k jedné z koncepcí vytvořit teoretický rámec tohoto textu. Řešením problému precizního uchopení krajní pravice se stalo při různých příležitostech (srov. např. Dočekalová 2005; Kopeček 2007: 81-82) minimalistické, ale zároveň elegantní a z hlediska heuristického potenciálu velmi hodnotné pojetí krajní pravice, jehož autorem je belgický politolog Cas Mudde (2000). Mudde (2000: 86-89) vymezil ideologický základ krajní pravice pomocí nacionalismu, xenofobie, víry v zákon a pořádek a programu šovinistického sociálního zabezpečení. Zároveň odmítl nezbytnost spojení krajní pravice s antidemokratičností a antisystémovostí. Muddeho pojetí tak částečně (svou relativní inkluzivností) vyřešilo problém spojený s pestrostí současné krajní pravice (i když její ohraničení je i nadále ne zcela zřetelné). Z perspektivy předchozího přehledu analýz postojů různě pojímaných krajně pravicových stran lze konstatovat, že pokud ne všechny, tak většinu z „pravicově populistických“, „radikálně pravicových“, „extrémně pravicových“ či „pravicově extrémistických“ stran můžeme podřadit pod Muddeho definici krajní pravice.⁴ S ohledem na předchozí řečené, tak můžeme formulovat hypotézu, že pro strany krajní pravice je typický euroskeptický postoj, ať už v jeho tvrdé nebo měkké variantě (v revidovaném pojetí Taggarta a Szczerbiaka). Takto stanovenou hypotézu ilustrativně prověřím na příkladu dvou, resp. tří českých zástupců krajní pravice v České republice, a sice SPR-RSČ, resp. RMS a NS5, přičemž ke klasifikaci jejich postojů k evropskému integračnímu procesu poslouží zejména obsahová analýza programových dokumentů, vyjádření představitelů jednotlivých stran, potažmo další materiály (hlavně stranický tisk).

3 Euroskepticismus a česká krajní pravice

3.1 Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa

Odmítavý postoj k evropskému integračnímu procesu představoval společně s antiněmeckým postojem a odmítáním NATO jeden ze tří hlavních pilířů zahraničně politických priorit SPR-RSČ (srov. Mareš 2000: 33; Mareš 2001: 39-40; Mareš 2003: 209). Jako podmínku případného členství v Evropské unii uvedli ve svém programu pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 republikáni konání referenda, přičemž deklarovali vlastní respektování výsledků lidového hlasování. Naopak případné neuskutečnění referenda označili sládkovci za zločin, „jako se ostatně stalo v případě rozbití Československa a vstupu do NATO“ (dle Petřík 2003: 32). V programových dokumentech, článkách v časopisu *Republika* a projevech předsedy Miroslava Sládka byl opakovaně vyjádřen odmítavý názor na koncepci evropské integrace a členství České republiky v EU. Jako hlavní důvody svého negativního postoje k EU uváděli republikáni obavy ze ztráty nezávislosti a suverenity. Příkladem „republikánského vidění“ evropské integrace může být pasáž v jedné z knih Miroslava Sládka, jež nese název *To, co mám na mysli, je svoboda* a jež posloužila vlastně jako rozšíření volebního programu pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996. Příslušná kapitola se jmenuje *Rozhodné NE vstupu do Evropské unie* a po krátkém „historickém ohlédnutí“ za integračními pokusy antiky, středověku i novověku označuje autor EU jako další „radu vzájemné hospodářské pomoci“. Podle Sládka „...je nám všem nabízena lákavá vidina Evropské unie se vším třpytem a lákadly. Nevadí, že vějičky jsou velmi podobné lodnímu kufru zrcátek, perleťových hřebínků a skleněné

bižuterie, se kterými tak snadno dobývali portugalské a španělské mořeplavci nové kontinenty“ (Sládek 1996: 75-76). Pokud převedeme Sládkův „živelný projev“ do „obyčejného“ jazyka, můžeme z příslušného přirovnání vyvodit nejméně dva závěry. Za prvé, podle Sládka (potažmo SPR-RSČ) jsou informace, které se týkají evropské integrace a které jsou nabízeny veřejnosti, zkreslené a zakrývají pravou podstatu EU. Tou je, a to je za druhé, mocenská ambice ES (potažmo Německa) usilující o omezení státní suverenity kandidátských zemí a snažící se o jejich ovládnutí. Případné kladné vyjádření se ke vstupu do EU následně Sládek podmiňoval odpovědí na otázku po užitečnosti vstupu pro Českou republiku, přičemž nabízel jako srovnání či historickou zkušenost situaci Velké Británie, které „...ze všech slibovaných výhod pro podnikání a obchod nezůstalo vůbec nic“, a Turecka, ze kterého odešlo tisíce Turků do Německa (Sládek 1996: 76; srov. Mareš 2001: 39-40). Z předchozího Sládek vyvozoval neúčinnost či přímo škodlivost vstupu do EU, na který by Česká republika doplatila nejen finančně, ale i „zběsilým výprodejem“. Z toho důvodu Sládek požadoval okamžité přerušování vstupních rozhovorů včetně odvolání podané přihlášky (minimálně do roku 2000, pokud v té době bude moci vystupovat Česká republika jako rovnocenný partner EU – Sládek 1996: 76). Ani v následujících letech se vztah SPR-RSČ a její nástupnické formace RMS k EU nezměnil. V roce 2003 se při hlasování v referendu postavila na stranu odpůrců vstupu. Ve volbách do EP v roce 2004 se však RMS nepodařilo překročit pětiprocentní volební klauzuli (získali 0,67 % hlasů) a ani jeden z jejich kandidátů nezískal poslanecký mandát. Ve svém politickém programu odmítli „...v duchu vlastenectví EU včetně současných pokusů o vybudování evropského superstátu. Již dnešní snahy orgánů EU, bez ohledu na to, zda jde o období vlády nebo parlamentu likvidují národy a jejich národní státy. Detailní předpisy sešněrovávají i kulturní a politický život. Stručně lze říci, že dnes žijeme v propracovanější období socialistické ekonomické spolupráce a tímto tempem nebude jistě dlouho trvat návrat do totalitní společnosti“ (Připravujeme se na parlamentní volby 2006). RMS proto požadují zrušení členství České republiky v EU, kterou chápou především jako ohrožení národních zájmů a svrchovanosti. Ve Volebním programu pro parlamentní volby 2006 odmítli republikáni znovu členství ČR v EU, přičemž celý volební program symbolicky zakončila červeným písmem napsaná věta: „Evropská unie je koncem naší země, koncem suverenity politické, ekonomické a soběstačnosti v zemědělství. Je to také konec našeho jazyka a kultury“ (Volební program pro parlamentní volby 2006). Klasifikace postoje SPR-RSČ (a později RMS) k evropské integraci se jeví jako jednoznačná. Republikáni kompletně odmítali a odmítají myšlenku evropské integrace, která podle jejich názoru ohrožuje suverenitu národních států. Republikáni jsou tak a priori proti transferu suverenity na nadnárodní úroveň, jednoznačně se postavili proti členství České republiky v EU a v současnosti požadují vystoupení ČR z EU. Postoj SPR-RSČ (a stejně tak RMS) je tak možno přiřadit k tvrdému euroskepticismu.

3.2 Národní strana

Podobně jako v případě SPR-RSČ představuje názor NS na evropskou integraci jeden z jejich profilujících rysů. O důležitosti „evropského“ tématu svědčí i fakt, že heslo „Aktivní postup proti členství ČR k EU“ (do značné míry vypovídající o názoru strany na evropskou integraci) se stalo jedním ze třech východisek a cílů NS pro rok 2006. V rámci tohoto cíle NS připomíná svoji účast spojenou s negativním postojem v kampani před referendem o přistoupení ČR do EU a ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004. Národní strana odmítla evropskou ústavu z důvodu ochrany národních zájmů a suverenity, neboť snahy NS „...směřují k zamezení degradace a rozpuštění národních hodnot v multikulturním a multietnickém eurounijním chaosu“ (Politický program Národní

strany. Manuál obrany českých národních zájmů 2006). Svoji vizi evropské integrace rozvedla Národní strana v kapitole Zahraniční politika zmíněného programu, kde se hovoří o prosazování Evropy národních států, Evropy demokracií, která „bude respektovat různosti, národní cítění a odlišnosti jednotlivých zemí“ (Politický program Národní strany. Manuál obrany českých národních zájmů 2006). NS je proti federální podobě EU a prosazuje vystoupení České republiky Unie. V době před konáním referenda o přistoupení České republiky do EU se NS postavila jednoznačně na stranu odpůrců vstupu a poukazovala na nejasné podmínky vstupu a uspěchanost rozšiřovacího procesu, když EU přirovnala k rozjetému vlaku: „Nekupujme jízdenky, aniž bychom znali směr cesty a její cíle. Nekupujme místenky dnes, když v den započetí cesty bude jistojistě její cena úplně jiná, než je nám dnes nabízena. Nemáme to zapotřebí. Počkejme dva roky minimálně. Nechme vlak dorazit do první stanice, kde z něho možná někteří cestující - členové vystoupí, zeptejme se jich "proč" vlak opouští a pak se rozhodneme“ (Sedláček 2003). Aktivně participovala na proti EU (potažmu vstupu ČR) zaměřené kampani „EU-thanasie národních států“ a „NE-EU“. Jako alternativu viděla NS členství ČR v Evropském hospodářském prostoru, potažmo v Evropském sdružení volného obchodu za paralelní existence bilaterálních či multilaterálních smluv mezi ČR a EU (Edelmannová 2003a; 2003b). Ve volbách do Evropského parlamentu, které se konaly v červnu 2004 kandidovala NS společně s Českou stranou národně sociální v rámci Národní koalice. Národní koalice (NK) ve svém předvolebním materiálu deklarovala, že její poslanci zvolení do EP se zařadí po bok svých euroskeptických kolegů z ostatních členských států EU a budou vytvářet silnou nátlakovou skupinu, znemožňující definitivní rozplynutí národních států a suverenity v multikulturní odnárodněné Evropské unii. Ve srovnání se současnou rétorikou NS působí nikoli nezajímavě, že NK neodmítla členství ČR v EU jako takové (Národní koalice do Evropského parlamentu na obranu českých národních zájmů, 2004; srov. Kyloušek, Smolík 2006). Nicméně koalici se se ziskem 0,12 % nepodařilo překročit volební práh a nezískala ani jediný mandát. Z řečeného je patrné, že pozice NS k evropské integraci se v mnohém podobá postoji republikánů. Národní strana odmítá členství ČR v EU, staví se proti supranacionální podobě EU včetně odmítnutí evropské ústavní smlouvy. Tvrdě euroskeptický postoj NS vychází primárně z jejího nacionalistického profilu a jde bok po boku se zdůrazňováním jedinečnosti a nenahraditelnosti národního státu, který je viděn do jisté míry jako protiklad mnohonárodnostní Evropské unie, jež naopak podle NS jeho existenci zpochybňuje a podkopává. Xenofóbní dimenze profilu NS se odráží mimo jiné v odmítání vstupu Turecka do EU.

4 Závěr

Odborná literatura zabývající se postoji politických stran k evropskému integračnímu procesu se shoduje v tvrzení o inklinaci krajně pravicových stran k euroskeptickému postoji. Vyšedše z Taggartova a Szczerbiakova vymezení tvrdého a měkkého euroskepticismu, analyzovali jsme postoje dvou, resp. tří krajně pravicových stran, které působily, resp. působí ve stranickém systému České republiky. Jak SPR-RSČ (později RMS), tak NS splňují svoji programatikou, ale i rétorikou svých představitelů a praktickou politikou podmínky tvrdého euroskepticismu a potvrzují hypotézu o euroskepticismu krajně pravicových stran. Všechny analyzované subjekty se v dlouhodobé perspektivě stavějí proti členství České republiky v EU, kritizují supranacionální povahu a směřování EU, přičemž se stavějí i proti dílčím aspektům evropské integrace (evropské občanství, hospodářská a měnová unie apod.). Při bližším pohledu na protievropskou (myšleno proti EU) rétoriku českých krajně pravicových stran si není možné nepovšimnout její primárně nacionalistické dimenze. Pokud vyjdeme z Muddeho vymezení krajní pravice, není to překvapivé ani nelogické, ba naopak.

Nacionalistickou (v některých aspektech xenofóbní) kritiku EU je možno vnímat jako odraz či spíše rozšíření a prohloubení základního ideologického profilu (v případě krajní pravice tedy mimo jiné nacionalismu a xenofobie). Pokud je supranacionální EU vnímána krajní pravíci jako protiklad národního státu, potom představuje euroskeptický pohled (jako sekundární projev základní ideologie strany) jediné logické a ideologicky koherentní vyústění. Podobné lze vysledovat i u jiných stranických rodin. Explanace euroskepticismu jakožto odvozeného aspektu základního (ve smyslu pravo-levé osy) ideologického vymezení tak do jisté míry vysvětluje nízkou míru obsahové koherence euroskepticismu. Jediné společné fakticky spočívá v onom „ne“, tedy v (ať už principiálním nebo podmíněným) odmítnutí evropské integrace. Odůvodnění či rétorický doprovod euroskeptického postoje jednotlivých stran se pak – nezdá se – dokonce zásadně – liší právě s ohledem na ideologický profil konkrétní politické strany. Takové vnímání problematiky euroskepticismu by zasloužilo důkladnější komparativní výzkum, není vyloučeno, že by se mohlo stát inspirací pro další bádání stranických postojů k evropské integraci.

Seznam zkratk:

EU – Evropská unie

NK – Národní koalice

NS – Národní strana

RMS – Republikáni Miroslava Sládka

SPR-RSČ – Sdružení pro republika – Republikánská strana Československa

Literatura (internetové zdroje ověřeny k 30. 5. 2007):

Conti, N. 2003. Party Contestation of the Political Space and the European Issue: The Attitude to EU of the Italian Parties (1994-2002). Dostupný z [www](http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/marburg/papers/15/3/Conti.pdf):

<http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/marburg/papers/15/3/Conti.pdf>.

Dočekalová, P. 2004. „Co-operation of extreme right-wing parties in the European parliament and contacts with their counterparts in the Czech Republic“. In: Europeanisation of national political parties. Cabada, L., Krašovec, A. eds. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., s. 128-145.

Dočekalová, P. 2005. „Norská Strana pokroku: součást stranické rodiny extrémní pravice?“ Politologický časopis 12, č. 4, s. 384-402.

Edelmannová, P. 2003a. Alternativy vstupu do EU. Dostupný z [www](http://www.narodni-strana.cz/clanek.php?id_clanku=373):

http://www.narodni-strana.cz/clanek.php?id_clanku=373).

Edelmannová, P. 2003b. Vstup do EHP. Dostupný z [www](http://www.narodni-strana.cz/clanek.php?id_clanku=434):

http://www.narodni-strana.cz/clanek.php?id_clanku=434.

Fiala, P. 1998. „Český politický extremismus a radikalismus z hlediska politologie. In: Politický extremismus a radikalismus v České republice“. Fiala, P. ed. Brno: Masarykova universita, s. 7-16.

Fiala, P., Mareš, M. 2001. eds. Evropské politické strany, Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Fiala, P., Mareš, M., Sokol, P. 2007. Eurostrany. Politické strany na evropské úrovni. Brno: barrister & Principal.

Gaffney, J. 1996. Political parties and the European Union. London: Routledge.

Harmsen, R., Spiering, M. 2004. eds. Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European

Integration, Amsterdam: Rodopi.

Havlík, V. v tisku. „Evropeizace a české politické strany“. Příspěvek připravený pro sborník Společnosti pro evropské hodnoty Evropa na prahu 21. století.

Havlík, V. 2005. Skandinávské politické strany a evropská integrace: případ Dánska a Švédska. Diplomová práce. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy university.

Havlík, Vlastimil. 2006. Euroskeptické strany v České republice: případ ODS a KSČM. In: III. Kongres českých politologů 8.-10. 9. 2006. Němec, J. a Šustková, M. eds.. Praha, Olomouc: ČSPV.

Havlík, V., Kaniok, P. 2006. Eds. Euroskepticismus a země střední a východní Evropy, Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Hooghe, L., Marks, G., Wilson, C. J. 2004. „Does left/right structure party positions on European integration?“ In: European Integration and Political Conflict. Marks, G., Steenbergen, M. R. eds. Cambridge: Cambridge University Press, s. 120-140.

Kaniok, P. 2006a. Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických postojů. Disertační práce, Brno: Katedra politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy university.

Kaniok, P. 2006b. „Stranický euroskepticismus: teoretické modely klasifikace politických stran podle opozičních postojů k evropské integraci“. In: Euroskepticismus a země střední a východní Evropy.

Havlík, V., Kaniok, P. eds. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 9-22.

Kopeček, L. 2004. „Euroskeptici, evropeanisté, euroentuziasté, eurofobové – jak s nimi pracovat?“ Politologický časopis 11, č. 3, s. 240-262.

Kopeček, L. 2007. Politické strany na Slovensku 1989 až 2006. Brno: CDK.

Kyloušek, J., Smolík, J. 2006. „Národní strana: resuscitace krajně-pravicové stranické rodiny? (případová studie marginální strany před volbami 2006)“. Středoevropské politické studie VIII, č. 1. Dostupný z [www http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=260](http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=260).

Ladrech, Robert. 2002. „Europeanization and political parties“. Party politics 8, č. 4, s. 389-403.

Mair, P. 2007. „Political Parties and Party System“. In: Europeanization. New Research Agenda. Graziano, P., Vink, M. eds. London: Palgrave Macmillan, s. 154-166.

Mareš, M. 2000. „Česká republika“. In: Zahraniční politika politických stran v České republice, Maďarsku, Polsku a na Slovensku. Dančák, B., Mareš, M. eds. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 12-39.

Mareš, M. 2001. „Zahraničně-politické koncepce české krajní pravice“. Středoevropské politické studie II, č. 1. Dostupný z [www: http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=132](http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=132).

Mareš, M. 2003. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. Brno: Barrister & Principal.

Mudde, C. 2000. „Stranická rodina. Rámcová analýza“. Politologická revue 6, č. 1, s. 78-93.

Palovský, T. 2004. „Postoj polských politických stran k Evropské unii“. Středoevropské politické studie VI, č. 2-3. Dostupný z [www: http://www.cepsr.com/index.php?ID=23](http://www.cepsr.com/index.php?ID=23).

Petřík, J. 2003. „Postoj politických stran k EU ve volební kampani 2002 – Česká republika“. In: Politický program Národní strany. Manuál obrany českých národních zájmů 2006. Dostupný z [www: http://www.narodni-strana.cz/program.php](http://www.narodni-strana.cz/program.php).

Připravujeme se na parlamentní volby 2006. Dostupný z [www: http://www.republikani.com/program.htm](http://www.republikani.com/program.htm).

Evropská otázka ve volebních kampaních Šedo, J. ed. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 11-37.

Sedláček, P. 2003. Nevstoupení do Evropské unie v roce 2004 je šancí. Dostupný z [www: http://www.narodni-strana.cz/clanek.php?id_clanku=401](http://www.narodni-strana.cz/clanek.php?id_clanku=401).

Sitter, N. 2002. Opposing Europe: Euro-scepticism, Opposition and Party Competition, SEI Working

Paper No 59. Dostupný z www: <http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/wp56.pdf>.

Sládek, M. 1996. To, co mám na mysli, je svoboda. Dostupný z www:
<http://www.republikani.com/literatura.htm>.

Taggart, P. 1998. „Touchstone of dissent. Euroscepticism in contemporary Western European party systems“. *European Journal of Political Research* 33, č. 3, s. 363-388.

Taggart, P., Szczerbiak, A. 2001. Parties, Positions and Europe: Euroscepticism in the EU Candidate States of Central and Eastern Europe, SEI Working Paper No 46 Dostupný z www:
<http://www.sussex.ac.uk/Units/SEI/pdfs/wp46.pdf>).

Taggart, P., Szczerbiak, A. 2003a. Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality, SEI Working Paper No 69. Dostupný z www:
<http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/wp69.pdf>).

Taggart, P., Szczerbiak, A. 2003b. „Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe“. *European Journal of Political Research* 43, č. 1, s. 1-27.

Taggart, P., Szczerbiak, A. 2004. „Supporting the Union? Euroscepticism and the Politics of European Integration“. In: *Developments in the European Union 2*. Cowles, M. G., Dinan, D. eds. New York: Palgrave Macmillan, s. 65-84.

Poznámky:

2Jednou ze slabin Taggartova a Szczerbiakova pojetí je absence definice proevropských postojů. Tento nedostatek se však projevuje pouze při klasifikaci evropského postoje celého spektra politických stran (většina „aplikujících autorů“ jej přitom řeší použitím Contiho klasifikační škály). Vzhledem k cíli našeho příspěvku – identifikaci euroskepticismu u českých krajně pravicových stran – však tato skutečnost nesehrává žádnou roli

3Nutno dodat, že toto dělení je do jisté míry zjednodušující a nereflektující diferencovanost jednotlivých stran na obou okrajích pravolevého spektra. Vzhledem ke snaze o zachování významu Sitterova textu se v tuto chvíli načrtnutého dělení přidržím.

4Dále budeme termín krajní pravice používat výhradně v intencích Muddeho konceptu
5Omezený prostor textu nám neumožňuje se blíže zabývat historií a ideologickým profilem zmíněných subjektů. S odkazem na literaturu (viz zejména monumentální publikaci Mareš 2003: 187-223, 250-253) tak řadíme SPR-RSČ, RMS a NS ke krajní pravici.

6Nutno dodat, že výběr analyzovaných subjektů byl značně omezen, a to jak početně, tak geograficky. Učiněný závěr je třeba brát s ohledem na tuto skutečnost jako limitovaný. Definitivní závěr by vyžadoval realizaci komplexnějšího výzkumu.

Zajištění bezpečnosti při masových sportovních akcích. Případová studie k Mistrovství světa 2006

Autor: Marek Suchánek

Email:

This article describes security measures taken during the FIFA World Cup 2006 in Germany. It's mainly focusing on the activities of police forces, but preventative measures, that play an important role in preceding the violence and misbehaviour at sport events, are mentioned as well.

V termínu 9. června - 9. července 2006 hostila Spolková republika Německo významnou sportovní událost - Mistrovství světa v kopané (MS 2006). Akce se zúčastnilo 32 národních fotbalových reprezentací, které sehráli celkem 64 utkání. Šampionát se konal celkem ve dvanácti německých městech (v Hamburku, Hannoveru, Dortmundu, Gelsenkirchenu, Kolíně nad Rýnem, Frankfurtu nad Mohanem, Kaiserslauternu, Berlíně, Lipsku, Norimberku, Stuttgartu a Mnichově). Akce se zúčastnili až tři miliony fotbalových diváků (z toho cca jeden milión fanoušků ze zahraničí). Dění na šampionátu přenášelo na 15 tisíc akreditovaných zástupců sdělovacích prostředků. Klíčovou roli v hladkém průběhu této prestižní akce sehrála důkladně připravená bezpečnostní opatření. Koncepte přijatých bezpečnostních opatření byla obsažena v „Národní bezpečnostní strategii pro MS 2006“, vypracované spolkovým Ministerstvem vnitra. Dokument popsal zejména bezpečnostní rizika v průběhu šampionátu a konkrétní formy boje proti nim (včetně organizačního zajištění)

Bezpečnostní rizika a opatření

Za nejzávažnější bezpečnostní rizika pro šampionát byly považovány projevy terorismu, organizovaného zločinu a diváckého násilí (ze strany skupin fotbalových chuligánů). Jako prioritní bylo vnímáno zejména riziko možného teroristického útoku (mj. s ohledem na účast fotbalových celků Íránu a Saúdské Arábie). V rámci organizovaného zločinu upozorňovali němečtí bezpečnostní experti především na možnost zvýšení případů obchodování s lidmi, organizovaných kapesních krádeží, krádeží automobilů, padělání vstupenek, etc. Projevy diváckého násilí pak byly očekávány především od skupin fotbalových chuligánů z Velké Británie, Polska a rovněž od „domácích“ chuligánů. K minimalizaci možných bezpečnostních rizik využívala německá strana některé nestandardní kroky, jako je např. dočasné zavedení kontrol na vnitřní hranici Schengenského prostoru či využití systému AWACS k důkladnějšímu monitoringu letového provozu v průběhu celé

akce. Od bezpečnostních složek účastnických států a všech sousedících zemí byly německou stranou požadovány rovněž specifické údaje a situační zprávy, týkající se skupin fotbalových chuligánů a možnosti jejich vycestování na šampionát. Samotná spolková policie disponovala databází 6 800 fotbalových chuligánů, kteří byli odsouzeni v souvislosti s fotbalovými zápasy nebo kterým byl udělen zákaz vstupu na stadion. Zvláštní ochraně před teroristickým útokem se těšilo mezinárodní tiskové centrum, vybudované pro zástupce sdělovacích prostředků v Mnichově. V rámci spolkového Ministerstva vnitra a německé policie byly vytvořeny struktury, mající za úkol koordinovat přípravu šampionátu v rovině bezpečnosti a provádět konkrétní opatření k potlačení výše zmíněných rizik. Největší díl zodpovědnosti přitom ležel na bedrech spolkového Ministerstva vnitra a policie (kriminální i uniformované). V rámci spolkového Ministerstva vnitra bylo pro potřeby šampionátu založeno Národní informační a koordinační centrum (NICC) se sídlem v Berlíně. Úkol NICC spočíval především v zajištění plynulého toku informací všem zúčastněným subjektům, podílejícím se na zajištění bezpečnosti při MS 2006. K danému účelu pracovníci NICC především shromažďovali, analyzovali a dále rozesílali veškeré relevantní informace, týkající se bezpečnostních aspektů při MS 2006. NICC rovněž denně vypracovával situační zprávy a tisková hlášení. Klíčovou roli v rámci spolkové policie zaujala Centrální informační jednotka pro policejní operace během sportovních akcí (ZIS). K hlavním úkolům ZIS patřilo:

- shromažďování, analýza a využití všech informací (z domácích i zahraničních zdrojů), relevantních pro policejní operace v souvislosti s MS 2006,

- participace při přípravě denních situačních zpráv,

- poskytování podpory zahraničním styčným důstojníkům.

V kompetenci spolkové kriminální policie se nacházel boj proti politicky motivované trestné činnosti (včetně terorismu), projevům organizovaného zločinu a diváckého násilí. Spolková policie plnila úkoly při ochraně hranic, vzdušného prostoru a železniční sítě SRN. Prioritní úkol spolkové policie v souvislosti s MS 2006 spočíval v zabránění vstupu a činnosti rizikových fanoušků, teroristických a kriminálních struktur na území SRN. Spolkové Ministerstvo vnitra a policie na národní úrovni úzce spolupracovali (vedle zemských ministerstev vnitra a policií) také se zpravodajskými službami (především se Spolkovým úřadem na ochranu ústavy), armádou a samosprávou. Nezanedbatelnou roli sehrál také organizační výbor MS 2006 Německého fotbalového svazu. Německý fotbalový svaz (DFB) byl zapojen do bezpečnostních opatření, týkajících se zejména samotných sportovišť. Významné postavení v dané souvislosti náleželo stewardům, kteří dohlíželi na bezpečnost v objektech stadionů. V okolí stadionů bylo umístěno na 200 – 350 stanovišť (vybavených kontejnery na zabavené předměty) u kterých se prováděly osobní prohlídky diváků. Po osobní prohlídce byla divákům elektronicky kontrolována platnost zakoupené vstupenky. Po ověření platnosti vstupenek

pak byli fanoušci vpouštěni na objekt stadionu. Bezpečnost na stadionech a v jejich bezprostředním okolí byla úzce koordinována se spolkovou policií. Ve spolupráci s policejními složkami organizační výbor MS 2006 Německého fotbalového svazu rovněž participoval na zajištění bezpečnosti v objektech hotelů, kde byly ubytovány fotbalové celky, realizační týmy a delegace.

Mezinárodní spolupráce

Při své činnosti v souvislosti s MS 2006 navázaly německé bezpečnostní složky úzkou spolupráci se zahraničními partnery (včetně České republiky). Spolkové Ministerstvo vnitra uspořádalo od roku 2004 celkem pět mezinárodních expertních konferencí k vzájemné přípravě a koordinaci strategie na zajištění bezpečnosti při MS 2006. V době konání šampionátu byli ve Spolkové republice Německo nasazeni policisté z těch států, které se kvalifikovaly na šampionát. Za Českou republiku se akce účastnilo 20 uniformovaných příslušníků Policie ČR (z útvarů pořádkové a železniční policie) a 13 tzv. spotterů (příslušníků Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování). Vyslání policistů bylo umožněno na základě existujících platných smluv a dokumentu „Společné prohlášení o spolupráci v otázkách týkajících se bezpečnosti při příležitosti Mistrovství světa v kopané 2006“, který byl podepsán spolkovým ministrem vnitra a ministrem vnitra ČR v dubnu 2006. Nezastupitelnou roli mezi vyslanými policisty sehráli zejména spotteři. Jedná se o policisty, kteří mají odpovídající praxi v operativní činnosti při sportovních událostech a disponují osobní znalostí prostředí rizikových fanoušků a jejich projevů. Viditelná činnost spotterů na veřejnosti působí zejména preventivně a snižuje prostor pro možné násilné projevy fotbalových příznivců. Spotteři obvykle přímo a aktivně komunikují s příznivci svého národního fotbalového celku, vyhledávají a kontaktují zejména rizikové příznivce za účelem předcházení nevhodného chování nebo porušování veřejného pořádku a zákona. V místě konání utkání spotteři podporují velitele opatření, předávají získané informace a vznášejí připomínky a doporučení pro místní policii (s níž jsou v úzkém kontaktu). Vedle činnosti spotterů byla relativní novinkou fotbalových šampionátů požadovaná účast uniformovaných policistů z jednotlivých účastnických států, kteří německé straně poskytovali pomoc při operativních opatřeních, opatřeních prováděných na základě analytických informací a cílených opatřeních spolkové policie zejména na německých letištích, nádražích a v příhraničních oblastech. Během svého nasazení poskytovali čeští policisté německým policejním orgánům informace a zprávy o chování českých příznivců a o možných hrozbách pro veřejný pořádek a bezpečnost z jejich strany. Příslušníci Policie ČR měli na starosti rovněž konkrétní opatření, vztahující se např. k zajištění doprovodu českých fotbalových příznivců na německé hranice či do první vlakové zastávky na německém území. Nutné je zmínit rovněž preventivní působení na skupiny českých rizikových fanoušků, které čeští policisté v uniformách představovali. Čeští policisté pracovali po boku svých německých kolegů, kteří členy týmu Policie ČR doprovázeli a zajišťovali spojení s německými policejními složkami. Němečtí policisté byli zodpovědní rovněž za bezpečnost týmu. Příslušníci Policie ČR působili na území Spolkové republiky Německo dva dny po vyřazení českého národního fotbalového týmu z turnaje.

Preventivní aktivity

Nezanedbatelnou roli má prevence. Spolkové Ministerstvo vnitra spolupracuje s nevládním sektorem, který je reprezentován střešovou organizací Koordinationsstelle für Fan Projekte (KOS). V čele KOS stojí Thomas Schneider, dlouholetý sociální pracovník, specializovaný na problematiku rizikových skupin fanoušků. Ve spolupráci se zahraničními partnery uskutečnila KOS v rámci šampionátu aktivity, zaměřené na preventivní práci s komunitou fotbalových příznivců. Zahraničním fotbalovým fanouškům byly k dispozici mobilní i stacionární tzv. fan – ambasády, sloužící jako poradní a informační služba pro fanoušky. Fan – ambasády se poprvé objevily na mistrovství světa v Itálii v roce 1990, kde byly k dispozici anglickým a německým fanouškům. K rozšíření institutu fan – ambasád došlo na turnajích EURO 1992 ve Švédsku, EURO 1996 v Anglii, EURO 2000 v Holandsku a Belgii, mistrovství světa 1998 ve Francii a na mistrovství světa 2002 v Japonsku a Jižní Koreji. Provoz fan – ambasád zajišťovali experti na preventivní práci s fanoušky daných zemí ve spolupráci s profesionálními pracovníky německých nevládních organizací a s vyškolenými německými dobrovolníky. Všechny služby byly poskytovány v rodném jazyce fanoušků a s přihlédnutím k jejich aktuálním potřebám a problémům. Základem služeb fan – ambasád bylo zejména poskytování informací (o Spolkové republice Německo a jednotlivých městech, možnostech a podmínkách ubytování, místní i vnitrostátní dopravě, možnostech stravování, službách v nouzových případech, konzulárních službách, situaci na stadionech, doprovodných programech a akcích) a zprostředkování kontaktů (na pracovníky českých zastupitelských úřadů a na přítomné české policisty). Zástupci Policie ČR pravidelně udržovali se zástupci fan – ambasády ČR osobní kontakty a vypomáhali např. při ztrátě či odcizení cestovních dokladů. Fan – ambasáda ČR byla tvořena týmem pěti expertů (se zkušenostmi z preventivní práce s fanoušky a z provozu fan – ambasády ČR při mistrovství Evropy v Portugalsku) a zastřešena občanským sdružením ProFotbalFans. Činnost fan – ambasády finančně podpořilo Ministerstvo vnitra (odbor prevence kriminality MV finančně přispěl na vytištění příručky Průvodce pro fanoušky, obsahující všechny důležité rady a informace). V průběhu šampionátu byly fan – ambasády umístěny v centrech měst či v blízkosti oficiálních velkoplošných projekcí, tzv. Fan Festů. Fan Festy byly určeny těm, kteří neměli potřebné štěstí a nesehnali vstupenky na utkání svého reprezentačního celku, ale přesto se vypravili do Německa, užít si jedinečné atmosféry velkého fotbalového šampionátu. V každém z pořadatelských měst byly v dostupných lokalitách pořádány televizní přenosy na velkoplošných plátnech (tzv. Public Viewing) v přesně ohraničených komplexech (tzv. Fan Festech) v rámci kterých se nacházely také stánky s občerstvením a se suvenýry. V době mimo přenášená utkání probíhal na pódíích doprovodný program včetně mnoha hudebních koncertů. Fan Festy byly otevřeny každý den, zpravidla od dopoledních hodin až do půlnoci. Přesně ohraničené vstupy do areálu Fan Festů byly stráženy pořadatelskou službou, která příchozí návštěvníky prohledávala zda u sebe nemají nebezpečné předměty, které by mohly ohrozit shromážděné fotbalové příznivce. V rámci areálu se pohybovali příslušníci německých bezpečnostních složek. Pod patronací KOS byly dále provozovány webové stránky (na adrese www.fanguide2006.org), obsahující veškeré relevantní informace pro fotbalové příznivce, přítomné na šampionátu. K vzájemné interakci fotbalových fanoušků jednotlivých národních celků docházelo při improvizovaných pouličních turnajích ve fotbale.

Použité prameny a literatura:

Joint Declaration on Co - operation in Security - Related Matters in the Occasion of the 2006 Football World Cup between the Federal Minister of the Interior of the Federal Republic of Germany and the Minister of the Interior of the Czech Republic.

A time to make friends - with confidence. Materiál spolkového Ministerstva vnitra SRN pro 26. zasedání Stálého výboru Rady Evropy k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech, Štrasburk, 2006.

National Security Strategy for the 2006 FIFA World Cup. Spolkové Ministerstvo vnitra SRN, Berlín, 2005.

Demjančuk, Nikolaj; Drotárová, Lucia (2005): Vzdělání a extremismus. Praha: Epocha s.r.o., ISBN 80-86328-83-X, 136 s.

Autor: Pavel Kopecký

Email:

Není sporu o tom, že současný svět je nadmíru dynamický a jeho změny někdy probíhají o překot způsobem, jenž jej činí pro mnoho (zejména mladých či méně vzdělaných) lidí bezmála surreálným. Jeho metamorfózy se dějí mírou, která znesnadňuje nejen pochopení nové konstelace tvořené dosud nebývalými prvky, ale dokonce – i ve vědeckých kruzích – způsobují obtíže s pouhým terminologickým uchopením těchto stavebních kamenů nazírání reality. Vzniká tak v prvé řadě problém pouhého přenosu a zpracování faktů. K závažným potížím současné civilizace náleží také problémy pedagogické. Těmito a podobnými jevy se zabývá kniha dvojice autorů Nikolaje Demjančuka a Lucie Drotárové „Vzdělání a extremismus“.

Obecně lze konstatovat stále se zvětšující propast mezi novými společensko-kulturními jevy a jejich vlivem na každodenní život a existenci i mírou rozšíření smysluplných vzorců řešení. Mezi podobnými, obecnějšími, společenskou diskuzí málo reflektovanými momenty jsou samotné nástroje procesu učení. Takto se stále palčivějším problémem západního civilizačního okruhu ukazuje být potřeba zavedení mediální výchovy, výchovy ekologické a taktéž aplikované kulturologické edukace. Z tohoto prizmatu logicky vystupuje požadavek kvalitního školení školitelů, neboť je známo, že jejich dosavadní prostředkovatelé, jsou-li jací, a to najmě na nižších stupních škol, bývají osoby nepřilíš zasažené specializovanými poznatky společenských věd. Není koneckonců divu, protože vzhledem k ekonomickým a jiným důvodům je běžnou praxí určitá „univerzálnost“ těchto pracovníků. Dokonce se v míře „větší než malé“ jedná o osoby terciální edukací neovlivněné, případně již mnoho desetiletí vzdálené školnímu procesu. Obecným rysem nejen těchto skupin vzdělavatelů je nevelká motivace ke sledování aktuální knižní či časopisecké produkce a informačních zdrojů obecně. (Ostatně podobný rys se nevyhýbá ani akademické sféře, ale to už je jiná kapitola.) A přitom vše nasvědčuje tvrzení, že dětský věk, který si spojujeme právě s nižším školstvím, je pro formování smýšlení

individua, jeho schopnost vzdorovat životním obtížím klíčový. Směrodatný pro, řečeno s antickými Řeky, formování zdatnosti vzdorovat kariéristickým manipulacím, pomlouvám, lžím, úmyslnému křivení výkladu historie a dalšímu nečestnému jednání. Projevům velmi typickým pro dobu, kdy je člověk stále více vzdálen člověku a odcizen celospolečenskému vývoji. V podstatě bezmyšlenkovitý úspěch se stává smyslem života a hloupý, kdo jde hlavou proti zdi. Jelikož v podstatě sílí zmatená lidská lhostejnost a neochota samostatně přemýšlet, bývá (v minulém století zvláště rozšířenou) typickou reakcí opak – fanatický extremismus. Právě posledně zmíněného tématu se s oblibou zmocňují média, která povětšinou jednají konjunkturalisticky, takže k jejich povážlivým „darům“ otevřené společnosti náleží přehlížení některých rizik nebo nebezpečná myšlenková schémata, jež frekvencí prezentace zaběhaných témat podstatu třeba i závažných jevů spíše zatmívají. Padají různá spojení typu „globální odpovědnost“, „globální změny klimatu“, „globální terorismus“ atd., z nichž se začasté tvoří klišé. Při patřičné technologii prezentace není „vkusnější“ nálepky k označení vlastních nepřátel. Tímto způsobem vzniká ideologický, ba přímo manicheistický pohled na problém, jímž navíc leckdy prokvétá pokus o oživení, aktivizaci dávno zašlého étosu. Klasickým příkladem z posledních let je kupříkladu počáteční, a tedy pro většinu diváků určující prezentace tzv. oranžové revoluce na Ukrajině. Média veřejné služby prezentovala alespoň původně subjektivní polaritu „oranžová – modrá“ způsobem, který skutečně nemohl být oproštěn od patřičných hodnotících přívlastků, prostřednictvím nichž se zpráva stávala komentářem. Někdy těžko oddělitelné vrstvy postojů plné protikladů znovu odkazují na pozoruhodnou úvahu B. Pascala (1623 – 1662), filozofa, jenž postihl řadu zcela moderních problémů lidského rodu. Jeho vnitřní zápas víry v Boha, intelektuálních pochybností a teorie pravděpodobnosti, k jejímuž rozvoji přispěl, nachází zajímavé vyústění: „Snažme se dobře myslet, to je princip celé morálky.“

S předsudky, v nichž nalézáme skryté frustrace z existenciálních potíží, se dnes potýkáme v podobě ještě stupňovanější, krajnosti se bohužel manifestují nezřídka právě při popisu politického radikalismu, sociálně patologických jevů a jejich konsekvencí. Klasickým příkladem jsou posud patrné pedagogické zkratky při výkladu vládní ideologie minulého režimu, které byly zvláště charakteristické pro vzdělavatele původně krajně podporující státostranický systém. Takto místo ideologických floskulí tzv. reálného socialismu rázem před školní tabulí rezonovala spojení typu „komunismus = fašismus“. Se stejným formálním přesvědčením. Titulu „Vzdělání a extremismus“ se dostalo patrné podpory z nejvyšších pater establishmentu, neboť předmluva údajně pochází z pera bývalé mnoholeté ministryně školství JUDr. Petry Buzkové. Samotnou knihu tvůrci dělí do tří základních okruhů: první oblast zahrnuje podrobný rozklad slova extremismus, blíže vymezuje vztah tohoto fenoménu a politického spektra, hodnotí význam edukace v zápase s ním apod., čímž zároveň poskytuje určitou rukovět učitelům společenských věd; druhá oblast popisuje soudobé rysy organizované intolerance; třetí pasáž obsahuje specializovaná mentální cvičení pro žáky s cílem analyzovat původ jejich stereotypů a apriorních hodnocení (vzhledem) odlišného okolí. Snaha o aplikovatelnost klíčových myšlenek teoretické části knihy „Vzdělání a extremismus“ dokonce u nejmladších jedinců vyplývá z modelové herní konstelace, jež tvůrčím způsobem odkazuje na nejpopulárnější podoby soudobé filmografické a knižní kultury, tj. na hledání alternativ konfrontace elfů, skřetů a podobných fantazijních bytostí. Při čtivém pokusu o přesnější definici samotného pojmu „extremismus“, při hledání ideových kořenů souhrnu jevů (přičemž autoři důrazně upozorňují na nebezpečí šablon nevhodných k popisu sociální skutečnosti), jež souhrnně označujeme zmíněným, přímo signálním pojmem, narážíme na řadu znepokojivých faktů, které znesnadňují hodnocení samotných základů moderní kultury v širším slova smyslu. Vděčným příkladem tak může být jeden z nejvlivnějších mudrců minulého století, Martin Heidegger (1889 – 1976). Člen NSDAP, rektor ve Freibergu, muž, který se nikdy neomluvil za členství ve státostraně Třetí říše. Existencialista.

Příbuznou roli lze připisovat také jednomu z otců západního filozofického myšlení – Atéňanu Platónovi, jehož „Ústava“ reagovala na úpadek politické kultury starověkého Řecka (jeho obětí se, jak známo, stal filozofův učitel Sokrates) vizí kombinující lidumilné vůdcovství s uzavřenou společností.

Jedním ze závažných současných zdrojů extremismu, a znovu zdůrazněme problematičnost pojmu zahrnujícího jevy rozmanitých podob, jenž případně dokonce odmítají stávající společenské poměry (ač mohou skrytě jestvovat rovněž například ve vlivných legálních stranách), je bezesporu pozbytí opor a snad trochu paradoxně obdiv k některým konzervativním hodnotám. Na vině tedy bývá ztráta pevných identifikačních bodů, které byly typické pro klasickou modernitu. Jedinec v ní příslušel ke společenské třídě; ta jej formovala též například kulturně; přijímal „téměř nezvratným rozhodnutím své role“. Když dnes pracujeme s pojmem „tekutá modernita“, fetišem se stává neurčitost, pýcha na flexibilitu, celoživotní setrvání na pozici patří spíše k výjimkám, upadá význam veřejných i soukromých institucí. Ztrácí se identita a zdroje moci jsou stále nezřetelnější. Boj, zejména mladších lidí, proti strachu z vykořeněnosti, či chcete-li odcizení ve stereotypu, má pak bohužel své logické příčiny. Prostředkem této frustrace může být vytváření skupin přísné sociální kontroly a jasných idejí. Za zvláštní zmínku stojí kapitola, jež propojuje okruh druhý a třetí. Upozorňuje velmi hodnotným způsobem na pseudovědecké materiály s intolerantním podtextem (dostupné i v českém prostředí) nebezpečné zejména proto, že zdánlivě pracují pod zorným úhlem exaktního vědeckého postupu, takže nelze vůbec vyloučit ovlivnění v oboru méně poučeného čtenáře. Technologie manipulace s fakty a podobné zásadní nešvary tohoto druhu „literatury“ jsou pak podrobně rozebrány na příkladu knihy Petra Bakaláře „Tabu v sociálních vědách“. Té se sice po vyjití dostalo značné pozornosti, dokonce hraničící až s hysterií, nicméně někdy přímo zdrcující kritiky kráčely mnohokrát opravdu po povrchu věci.

Za podobně aktuální a zajímavou lze považovat nepříliš dlouhou, samostatně stojící podkapitolku s názvem „Osvětimská lež“. Samozřejmě nikoliv snad proto, že v relativně nedávné době nepříliš šťastným užitím tento pojem veřejnosti připomenul předseda Občanské demokratické strany Mirek Topolánek, případně že svou nečekaně nízkou úroveň obeznámenosti s historií sociálních hnutí fakticky potvrdil razantním přirovnáním chystaných kroků v péči o stát k „noci dlouhých nožů“. Ve vedení nejsilnější pravicové strany je podobný nešvar patrně rozšířenější – viz tvrzení místopředsedy ODS Petra Bendla o původu fašismu v sociální demokracii. Kromě upozornění na známé skutečnosti propojení „osvětimské lži“ a údajného světového sionistického spiknutí v rétorice neofašismu a nacizmu nechávají autoři určitý prostor k tvorbě vlastního názoru nad dostatečně citovanými „argumenty“ významného zastávce obskurní teorie Roberta Faurissona. Ostatně v souvislosti se zakořeněnou tradicí o všeobecném židovském spiknutí se hodí dodat, že pro ukázkou úrovně bojovné politické žurnalistiky u nás není nepřiznačné srovnání reakcí na publikování českého překladu bible nacionálního socialismu nakladatelem Michalem Zítkem s o několik let starším vydáním „Protokolů síónských mudrců“ (nakl. Votobia v roce 1996). Případná tvrzení o větší nebezpečnosti Hitlerova „Mein Kampf“ neobstojí ani v době největší aktuality případu z několika zřejmých důvodů. Jednak převedení do češtiny již existovalo ve webové podobě, nadto zmatená a rozsáhlá memoárová kniha ve skutečnosti k četbě z jiných zdrojů dobře známého učení nevybízí. Odsuzující reakce psané zřejmě leckdy bez jakékoliv předchozí znalosti inkriminovaného jevu mohly mít za následek jediné skvělou prodejnost. Ve vztahu k domácí občanské společnosti trpící po mnoha desetiletích totalitárních režimů některými „dětskými nemocemi“ byl extremismus dlouho považován za záležitost bezpečnostních a soudních orgánů státu. Teprve postupně vznikla příslušná sféra akademického výzkumu, rang diskuze ve veřejném prostoru, závažně vzrostl význam NGOs, čímž logicky dochází k zpřesňování hranic mezi sociálně přijatelným a nepřijatelným. Nicméně doposud přežívá vliv také

porevoluční éry 90. let 20. století, v níž byl význam etatismu spojeného s proklamativním ekonomickým liberalismem takový, že význačným vládním představitelům splývaly nevládní organizace převážně ekologického zaměření s extremistickými organizacemi v jedno. Na solidním a až úzkostlivě objektivním textu není k přehlédnutí zajímavý fakt, jenž obsahovou hodnotu kvalitního textu dále nenápadně navyšuje: filozofické vzdělání autorů (doc. Nikolaj Demjančuk působí ve funkci vedoucího Katedry filozofie FF ZČU v Plzni, k jejímž hlavním studijně pedagogickým oborům náleží již tradičně teorie jazyka). Mínil se tím, že neustále sledují význam řečových prostředků pro hloubku informace, přičemž kriticky hodnotí ideologií politicky korektního vyjadřování motivované puristické krajnosti: „Náhrada slova ´cikán´ slovem ´Rom´ náleží do široké vlny jazykové očisty, která postupně z Ameriky zasáhla celý svět.“ A na téže straně (78) dodávají – „Jak tato vlna jazykové očisty sílila, postupně neodnášela jen rozmanité ´Wop, Yellowbelly, Squarehead, Dago,´ čili v českém podání ´cigoše, rákosníky, skopčáky, taliány´, ale postupně začala omílat a potlačovat i názvy, které náležely spisovnému jazyku. V češtině tomu odpovídá...kauza ´Cikánů/Romů´, ale, abychom uvedli příklad také z jiné oblasti, také třeba úsilí části českých feministek, které chtějí češtinu odnaučit, aby ve veřejném projevu užívala název skupiny v mužském rodu jako generální označení všech příslušníků skupiny...“ V knize „Vzdělání a extremismus“ lze ocenit rozumnou objektivitu, do jisté míry „nepolitologický“ přístup k problematice, ale také některé náznaky řešení situací i obecnějších společenských otázek, které ve světle doby fakticky nového stěhování národů spojené s pojmy typu „tekutá modernita“ jsou a budou stále přítomnější i v České republice. Náleží mezi drobnější práce určitých beletristických přesahů vhodných i pro méně poučené publikum. Určitým drobným nedostatkem jsou občasné přehlédnutí korektorů, nicméně hodnota práce je nesporná.

Minkenberg, Michael - Sucker, Dagmar - Wenninger, Agnieszka (Hrsg.)(2006): Radikale Rechte und Fremdfeindlichkeit in Deutschland und Polen. Nationale und europäische Perspektiven. Bonn: Informationszentrum Sozialwissenschaften. 303 S. ISBN 3-8206-0152

Autor: Miroslav Mareš
Email:

V roce 2006 vydalo Informační centrum sociálních věd v Bonnu publikaci věnovanou zajímavému tématu – radikální pravici v Německu a v Polsku v kontextu (což vyplývá z podtitulu) národních a evropských perspektiv. Jejími editory jsou známý německý výzkumník krajně pravicového spektra Michael Minkenberg a dále Dagmar Suckerová a Agnieszka Wenningerová. Publikace je jedním z prvních významnějších pokusů o komparativní analýzu soudobého evropského pravicového radikalismu v západoevropských demokraciích a v postkomunistické Evropě. Po Minkenbergově stručném úvodu, v němž jsou vysvětleny cíle publikace, následuje jeho velmi zajímavá kapitola Evropský pravicový radikalismus dnes – profily na Západě a Východě a srovnání nesrovnatelného. Minkenberg dospívá k závěru, že pravicový radikalismus v postkomunistickém prostoru je slabší v organizační struktuře a je více vázán na minulost než západoevropský. Působí i ve stranickém a politickém prostředí, které je silněji prodchnuto nacionalismem než je tomu na západě Evropy. Podle Minkenberga je postkomunistická politická kultura na nižší úrovni než západoevropská (s výjimkou ČR). Vůči těmto závěrům je však třeba konstatovat, že jsou možná až příliš paušalizující a že u všech by se dala nalézt přinejmenším řada výjimek v obou areálech. Důležité je Minkenbergovo upozornění na skutečnost, že při výzkumu pravicového radikalismu je třeba více zohledňovat i vazbu na hnutí a subkultury. Třetí kapitola Franka Deckera je věnována západoevropskému pravicovému radikalismu. Ten podle něj sílí tam, kde jsou znejistěny tradiční společnosti konsensu a kde může dominantně hlásat svoje plebiscitární požadavky. Následující kapitola Dietera Segerta nese název „K situaci pravicového extremismu ve východní Evropě a podmínky jeho budoucího úspěchu“. Podle Segerta byly dosavadní úspěchy krajní pravice v postkomunistické Evropě důsledkem frustrací část

obyvatelstva s transformačním vývojem. Podle něj je zde však fenomén pravicového extremismu slabší než v západní Evropě, mj. i v důsledku populistické politiky etablovaných stran. Do budoucna by mohly v jeho výraznějším vzestupu sehrát roli především nacionalistické a anticizinecké postoje veřejnosti, činnost pravicových kulturních uskupení a případný neuspokojivý hospodářský a sociální vývoj. Po těchto přehledových kapitolách, které představují (přes některé diskutabilní závěry) nejpřínosnější část publikace, následuje několik kapitol pojatých jako případové studie. O vzestupu Pima Fortuyna v evropském a historickém kontextu píše Meindert Fennema a Wouter van der Brug, francouzské Národní frontě a jejích politických účincích Michael Minkenberg a Martin Schain, o nepřátelství k cizincům a pravicovém extremismu v Německu z politologické perspektivy Jürgen Winkler, výsledcích výzkumu pravicově extremistických postojů mezi mládeží v Německu Klaus Wahl, o druzích polského pravicového radikalismu (Lize polských rodin a Sebeobraně v jejich politickém okolí) Michaela Grünová a Katharina Stankiewiczová (jejich kapitola patří vzhledem k analytickému k těm nejlepším v publikaci) a o nepřátelství k cizincům v Polsku Ewa Nowická a Lukasz Ostrowski. Další část knihy je věnována politice proti pravicovému radikalismu. Otevírá ji krátká stať Dietera Segerta Politické přístupy proti pravicovému extremismu. Monika Lazarová popisuje (především v německém kontextu) stranickopolitická jednání a iniciativy v proti krajní pravici, v následující kapitole se Claudia Schmid zabývá rolí Úřadu na ochranu ústavy při potírání pravicového extremismu a v další Danuta Glowacka-Mazurová analyzuje opatření proti intoleranci a rasismu na příkladu činnosti Centra pro monitorování rasismu a xenofobie. Závěrečné kapitoly se zabývají občanskou (resp. civilní) společností a jejím vztahem k boji proti pravicovému extremismu. Thomas Grumke představuje přístupy k jednání občanské společnosti proti pravicovému radikalismu. Upozorňuje přitom, že občanská společnost není „všezbraní“ proti míněnému fenoménu, ale že její aktivity mají být přesto podporovány. V dalším příspěvku popisují Harald Klier, Astrid Nickel a Karolina Miller činnost Antidiskriminační kanceláře ve spolkové zemi Braniborsko. Poslední kapitola Simone Wiegrazové nazvaná NGOs společně proti nepřátelství k cizincům a pravicovému extremismu je věnována především Evropské síti proti rasismu. Cennou přílohou knihy je seznam antirasistických organizací a výzkumných projektů z Německa a z Polska. Publikace bohužel nemá shrnující závěr. V recenzované knize lze nalézt celou řadu důležitých podnětů a zajímavých závěrů. Jak již bylo uvedeno, je jedním z průkopnických počinů na daném výzkumném poli. Je však poznamenána i některými problematickými prvky. Není v ní obsažena jasná shrnující komparace mezi SRN a Polskem a není jasné na základě jakých kritérií byly vybírány případové studie ze zemí mimo tyto dvě uvedené. Kapitoly o Pimu Fortuynovi či o francouzské Národní frontě nejsou v publikaci doplněny o obdobné případové studie z post-komunistického prostoru. Kapitoly k obdobným tématům Polska a z Německa nejsou pojaty metodologicky stejně, což snižuje komparativní cíle publikace (platí to především o jiných přístupech k výzkumu nepřátelství k cizincům, kde Jürgen R. Winkler spíše obecně na základě německých zkušeností popisuje možnosti politologie při výzkumu tohoto fenoménu, Klaus Wahl analyzuje data o násilné trestné činnosti (včetně výzkumu pachatelů) s proticizineckým podtextem, zatímco Ewa Nowická a Lukasz Ostrowski v polském případě zkoumají ideologii nacionalistických stran a zkušenosti Afričanů v Polsku). Je rovněž škoda, že na rozdíl od Německa není analyzována činnost polských zpravodajských služeb v boji proti krajní pravici. Z hlediska komparace je chybou i to, že ne všichni autoři používají stejnou terminologii (někteří v podstatě synonymně používají pojmy pravicový extremismu a pravicový radikalismus). Přes uvedené nedostatky je však tuto publikaci hodnotit jako významným přínos evropskému bádání o krajní pravici. Zvláště úvodní kapitoly Minkemberga, Deckera a Segerta i kapitola o polské ultrapravici od Grünové a Stankiewiczové představují důležité impulsy pro další výzkum na tomto poli. Pracovat by s nimi měl každý, kdo se o pokouší o komplexní náhled na

fenomén soudobé krajní pravice v Evropě.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu je vydáván Centrem pro bezpečnostní a strategická studia, o.s. ve spolupráci s Katedrou politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. ▪ Vydáváno dvakrát ročně. ▪ *Výkonný šéfredaktor*: PhDr. Josef Smolík, Ph.D. ▪ *Redakční rada*: PhDr. Josef Smolík, Ph.D., doc. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph.D., Mgr. Tomáš Šmíd, Ph.D., Mgr. Richard Stojar a Ing. Štefan Danics, Ph.D. ▪ www.rexter.cz ▪ www.cbss.cz ▪ ISSN: 1214-7737